

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ**

До захисту допустити:
В.о. завідувача кафедри
_____ Наталя
ВОЄВУТКО
«__» _____ 2021 р.

**«ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА З БАТЬКАМИ
ВИХОВАНЦІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Менеджмент. Управління
закладом загальної середньої
освіти»

Левтерової Ірини Василівни

Науковий керівник:

Воєвутко Н. Ю.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та
освіти

Рецензент:

Каменєва Г. В., завідувач
Комунального закладу дошкільної
освіти «Ясла-садок № 150
«Родзинка» Маріупольської
міської ради Донецької області»

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1. Аналіз базових понять дослідження з управління взаємодією з батьками.....	8
1.2. Психолого-педагогічні умови для управління якістю взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти.....	22
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З БАТЬКАМИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	34
2.1. Зміст, організація і потенціал роботи з батьками у закладах дошкільної освіти.....	34
2.2. Досвід упровадження технологій співпраці батьків із закладом дошкільної освіти на прикладі «Ясла-садок № 101 «Журавушка»	54
Висновки до розділу 2	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	81
Додаток А	81
Додаток Б	84

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що заклад дошкільної освіти – це перший соціальний інститут, що забезпечує педагогічну освіту батьків, створює унікальний освітній простір із залученням сім'ї як середовища розвитку, виховання та формування особистості дитини.

Для забезпечення сприятливих умов життя й виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості необхідні зміцнення й розвиток тісного зв'язку й взаємодії дитячого садку й родини.

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання знайшла своє відбиття в ряді нормативно-правових документів, у тому числі в «Концепції дошкільного виховання» [29.], «Положенні про дошкільний навчальний заклад», Законі «Про дошкільну освіту» [47.], й ін. Так, у законі «Про освіту» записано, що «батьки є першими педагогами. Вони зобов'язані закласти основи фізичного, морального й інтелектуального розвитку особистості дитини в ранньому віці».

Тому необхідно мати вектор дії на створення єдиного простору розвитку дитини, як у закладі дошкільної освіти (ЗДО), так й у родині. Педагог має працювати таким чином, щоб батьки могли: перебороти авторитаризм і побачити світ з позиції дитини; досягти розуміння того, що не можна дитину порівнювати з іншими дітьми; довідатися сильні й слабкі сторони розвитку дитини й ураховувати їх; бути емоційною підтримкою дитині.

Дитинство – унікальний період у житті людини, коли формується та розвивається її особистість та фізичний стан. З перших хвилин життя поруч з малюками перебувають його батьки, а на певному етапі «дошкільного дитинства» діти вперше йдуть до дитячого садочку. З цього моменту батьки та вихователі об'єднують свої зусилля для забезпечення подвійного захисту дитини, цікавого, творчого та змістового життя в закладі дошкільної освіти. Відповідно до цього змінюється й позиція

дошкільного закладу в роботі з родиною. Кожний дошкільний освітній заклад не тільки виховує дитину, але й консультує батьків з питань виховання дітей. Педагог дошкільного закладу – не тільки вихователь дітей, але й партнер батьків по вихованню їх дитини.

Проблему якості дошкільної освіти підіймає широке коло сучасних науковців. Так, О. Кононко зазначає першочергову потребу в задоволенні сучасних запитів суспільства може лише якість дошкільної освіти, що стає визначальним принципом інноваційних процесів для створення потреб і моделей розвитку особистості. Якісна дошкільна освіта визначається фахівцями як процес і результат удосконалення здібностей і поведінки зростаючої особистості, створення сприятливих умов для досягнення нею фізичної, психічної та соціальної зрілості, одержання можливості для індивідуального зростання, вияву творчих здібностей, актуалізації природного потенціалу [31.]. Окремі аспекти управлінської діяльності, зокрема і закладів дошкільної освіти, в нових умовах реформування освіти вивчаються вітчизняними та зарубіжними науковцями (А. Богущ, Г. Єльнікова, О. Кононко, Л. Пісоцька, В. Пекельна, Т. Пономаренко, Т. Сорочан, Є. Хриков та ін.) [19., с. 158].

Проблему взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти розкрито в сучасних наукових дослідженнях Г. Борин, Т. Жаровцевої, Л. Загик, А. Залізник, В. Іванової, О. Кононко, В. Котирло, Т. Кулікова, С. Ладивір, С. Михальської, В. Нечаєвої, Л. Островської, Е. Панько, Т. Поніманської та інших. У працях Л. Островської, О. Урбанської досліджено форми й методи роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю [57.].

Психолого-педагогічні дослідження Л. Божович, Н. Виноградової, Л. Загик, Т. Маркової та ін. доводять, що батьки гостро потребують допомоги фахівців на всіх етапах виховання дитини дошкільного віку для забезпечення вирішення проблем її соціалізації, підготовки до життя в мінливому суспільстві, зниження рівня невротизації, а також налагодження конструктивної взаємодії сім'ї та закладу освіти [15., с. 698].

Важливою умовою ефективної роботи керівника закладу дошкільної освіти з управління взаємодією з батьками дітей дошкільного віку передбачає належний рівень організації співпраці усіх об'єктів освітнього процесу. Базовими принципами реалізації стандартів дошкільної освіти закладені демократичні принципи суспільного життя, що зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти: міжвідомча взаємодія (співпраця психологічної, соціальної та медичної служб); державно-громадське та державно-приватне партнерство в організації, керівництві та управлінні дошкільною освітою; соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу (засновники закладів освіти, батьки, керівники та працівники закладів дошкільної освіти, фахівці, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, інші фахівці) [4., с.4].

Але психолого-педагогічна проблема управління взаємодією з батьками у закладі дошкільної освіти залишається актуальною. Напротязі останніх років кардинально змінилось бачення суспільства на зміст управлінської діяльності керівника в закладі дошкільної освіти, яка може функціонувати при взаємодії всіх її складових та пріоритетним принципом керування стає горизонтальний корпоративний принцип управління для утвердження прозорості, демократичної системи управління ЗДО. Очікуванні кінцеві результати освітнього процесу спрямовані не лише на мотиваційну цільову орієнтацію керівника, а й на планування, організацію, контроль і керування всією діяльністю, де одним із напрямком є співпраця з батьками дітей дошкільного віку.

Міністерство освіти та науки України рекомендує звернути увагу на взаємодію з сім'ями, прищепленню дітям дошкільного віку базових цінностей: доброти, дружби, любові, відповідальності, відчуття краси при вивченні базових курсів різних предметів [70.] та на роботу вихователів спільно з батьками мають забезпечувати цілісність, унікальність індивідуального розвитку кожної дитини дошкільного віку [69.].

Об'єкт дослідження – процес управління в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – управління взаємодією із батьками у закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та виробленні на цій основі пропозицій і рекомендацій щодо підвищення ефективності управління взаємодією з батьками у закладах дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичну літературу та розкрити сутність проблеми дослідження, спираючись на нормативно-правову базу України щодо взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти.

2. Теоретично визначити, сформулювати психолого-педагогічні умови для управління якістю взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти.

3. Розкрити практичні аспекти управління взаємодією з батьками та визначити потенціал роботи усіх об'єктів освітнього процесу.

4. Охарактеризувати досвід упровадження технологій співпраці батьків і закладу дошкільної освіти.

Методи дослідження: у дослідженні висвітлюються різні теоретичні методи: як кількісні, так і якісні. За допомогою методів порівняння, систематизації та узагальнення обґрунтовано поняття «взаємодія», управління взаємодією з батьками», включаючи аналіз бесіди, спостереження за учасниками освітнього процесу та опитування батьків, аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури з досліджуваної проблеми; аналіз державних освітніх стандартів. Для формування висновків щодо результатів дослідження застосовано також абстрагування та дедуктивний метод.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було обговорено на конференції: у III

Всеукраїнській науково-практичній конференції «Нова українська школа: початок реформ» (2020 р., Маріуполь, МДУ).

Публікації. Наявність публікації, що є підтвердженням апробації результатів наукового дослідження у співавторстві з Н.Ю. Воевутко у збірнику наукових праць «Освітній менеджмент. Випуск 9» за темою «Роль взаємодії батьків та педагогів у закладах дошкільної освіти».

Структура магістерської роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який охоплює 84 позицій та 2 додатки. Загальний обсяг роботи 88 сторінки із них обсяг основного тексту становить 70 сторінок. Робота містить 8 рисунків та 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Перший розділ присвячено розкриттю базових понять з управління взаємодією з батьками. Охарактеризовано більш детально різноманітні психолого-педагогічні умови, в яких батьки можуть сприяти формуванню, розвитку дитини та різні типи залучення їх родини до співпраці, до розробки стратегії закладу дошкільної освіти.

1.1. Аналіз базових понять дослідження з управління взаємодією з батьками

Взаємодія педагогів з сім'ями вихованців є однією з найважливіших умов формування особистості дитини, позитивних результатів в освітньому процесі дитини. Досягається при узгодженості дій педагогічного колективу та за умови розвитку інтересу батьків до питань виховання і навчання.

Головними рушійними силами у вихованні молодшої людини є переважно батьки та заклад освіти. Аспект виховання дітей дошкільного віку – це саме взаємні стосунки, які мають ці дві соціальні установи. Функції сім'ї та закладу дошкільної освіти переплітаються на кількох рівнях, що природно впливає з необхідності об'єднати зусилля та за допомогою взаємної співпраці збільшити успіх розвитку дитини. Співпраця між батьками та педагогами поступово стає на перший план суспільних інтересів і стає все більш обговорюваною темою. Кількість батьків, які хочуть бути частиною життя, допомагати та корегувати функціонал закладів освіти, зростає. Родини хочуть займатися освітньою діяльністю з власною дитиною, не сильно розуміючи методи та форми навчання та налагодити більш тісну співпрацю з дитячим освітнім закладом своїх дітей. Не всі заклади проте тепер готові до цих змін і можуть гнучко реагувати. Проблематика співпраці між сім'єю та педагогами надзвичайно складна через різноманітність батьківської

спільноти, їхні цінності, думки та вимоги мають великі різниці. Ця тема стосується як широкої громадськості, так педагогічних працівників [82., с. 6].

У 2021 р. затверджено Базовий компонент дошкільної освіти – це державний стандарт, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. Виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти є обов’язковим для всіх закладів дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, інших форм здобуття дошкільної освіти. Процедура досягнення здобувачами дошкільної освіти результатів навчання (набуття компетентностей), передбачених Базовим компонентом дошкільної освіти, визначається освітньою програмою закладу освіти відповідно нашого дослідження, акцентуємо, що однією з цінностей дошкільної освіти визначено збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для забезпечення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями, а базовим принципом Стандарту – соціально-педагогічне партнерство громади та усіх учасників освітнього процесу (засновників закладів освіти, батьків або осіб, які їх замінюють, керівників та працівників закладів дошкільної освіти, фахівців, що надають освітні послуги дітям дошкільного віку, інших фахівців) [3.].

Пріоритетне місце у формуванні особистості дитини належить сім’ї. На цьому наголошується в нормативних документах: Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про державну допомогу сім’ям з дітьми», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», Концепції сімейного виховання в системі освіти «Щаслива родина», Національній програмі «Діти України», Базовому компоненті дошкільної освіти та інші.

Значний внесок у дослідження проблеми взаємодії педагогів і батьків у вихованні особистості зробили сучасні педагоги і психологи. Ними розкриті такі аспекти проблеми: особливості виховного потенціалу родинної педагогіки (С. Бабишина, М. Стельмахович); підготовка до виконання батьківських та материнських функцій (В. Бойко, Д. Луцик, Г. Чередніченко); формування педагогічної культури сучасних батьків (А. Марушкевич, В. Постовий); психологічні основи сімейного виховання (В. Кравець); форми організації роботи з батьками в освітньому закладі (І. Рибальченко); педагогічні проблеми молоді сім'ї (Т. Алексеєнко, В. Постовий); спілкування батьків і педагогів з дітьми (П. Щербань) [5., с.11].

У кожній родині можуть виникнути конфлікти. Старек Л. розкрив джерело конфліктів та виявив, що вони можуть бути різноманітними (невірність, підозра у невірності, брак фінансових ресурсів та неадекватна поведінка одного з партнерів та інші). Ці конфлікти можуть негативно вплинути на дитину, особливо з точки зору психологічного розвитку або психологічних потреб, а саме у зв'язку з соціальним розвитком дитини. Батьки не можуть відчувати, що конфлікт впливає на дитину чи впливає на неї. Однак ці враження глибоко заховані в пам'яті дитини [10]. У конфліктній родині зростає нервова дитина, самі батьки не беруть активну участь у вихованні дитини та педагогічному колективу важко знайти прийоми для взаємодії з такими родинами.

Ми погоджуємось з думкою Н. Басюк, що взаємодія батьків та закладу освіти розглядається як процес спільної діяльності за погодженням цілей, форм і методів сімейного виховання та освітнього процесу у дошкільному закладі. У нашому дослідженні взаємодія батьків та участь батьків у співпраці розглядаються як тотожні. Термін «участь батьків» широко використовується у науково-методичній літературі. Так, Kathleen Cotton та Karen Reed Wikelund визначили кілька різних форм участі родини в освіті та в освітніх закладах. Батьки можуть підтримувати навчання своїх

дітей, відвідувати заходи та брати активну участь у батьківській громаді або виконувати обов'язки (наприклад, учасники конференції батьки і педагоги, свята та заходи з участю батьків). Вони можуть активніше допомагати своїм дітям брати участь у різних заходах – забезпечувати заохочення, організовувати відповідний освітній час та простір, моделювати бажану поведінку (наприклад, читати для задоволення), контролювати підготовку та формування дитини до школи, активно навчають своїх дітей вдома.

Отже, управління якістю взаємодії ЗДО із родиною передбачає забезпечення підвищення ефективності педагогічного процесу і умов активності суб'єктів взаємодії, направленої на створення єдиного освітнього простору «ЗДО – сім'я» для повноцінного психофізичного та особистісного розвитку дитини і її готовності до навчання у школі. Управління якістю педагогічної взаємодії дошкільного закладу та сім'ї вимагає від керівника системного підходу до управління взаємодією. Успіх управління якістю педагогічної освіти залежить як від роботи всього колективу, так і від ініціативи батьків [9.].

Поza домом батьки можуть виступати представниками закладу освіти у громадськості. Вони можуть добровільно допомагати у святкових заходах або працювати в групі. Або вони можуть брати активну роль в управлінні та прийнятті рішень, необхідних для планування, розвитку та забезпечення освіти дітей спільноти чи навіть, всієї громади, розповсюджувати інформацію про освітній заклад, займатися його брендингом.

З огляду на дослідження Т. Ціпан, педагогічна взаємодія батьків і закладу освіти розглядається як спеціально організована (вибудована) система впливів, зв'язків, відносин, узгоджених дій і контактів педагогів і батьків, спрямованих на активізацію спільної діяльності педагогів і батьків у процесі виховання дітей, а також сприятливих умов для особистісного

розвитку і зростання дітей дошкільного віку та організації їх активного життя [64., с. 237].

Сучасні зарубіжні дослідження, наприклад, науковця О. Pavana, розкривають освітні труднощі у напрямку взаємодії вихователів та родини в залежності від кількості дітей у родині. Результатом його дослідження стало те, що первістки отримують більші загальні інвестиції (кількість книг, читання батьками своїм дітям відвідування культурних заходів та інші), більше уваги та часу спільного спілкування від батьків. Інтерес зменшується з другонародженою і ще більше з третьою дитиною [84., с.121].

В. Оржеховська, В. Кириченко, Г. Ковганич у своїх дослідженнях стверджують, що виховання дітей у закладах освіти та сім'ї – це нероздільний процес з єдиною метою, який зорієнтований не лише на спільні зусилля закладу освіти і сім'ї у вихованні дітей, а й на їх виховну співпрацю у цьому процесі та передбачає єдино спрямовану взаємодію у взаємозалежній діяльності у системі стосунків батьків і педагогів [43.].

Згідно з новим законом «Про освіту» [47.] дошкільна освіта стає обов'язковою і вперше отримує статус самостійного першого рівня загальної освіти в Україні, що поєднує сімейне та суспільне виховання. Ця ступінь освіти, яка закладає основи особистості та інтелектуального розвитку підростаючого покоління базується на державному освітньому стандарті, в якому окреслено очікування суспільства в питаннях розвиненості, вихованості та освіченості дитини дошкільного віку [3., с. 7].

Основною метою перед закладом дошкільної освіти щодо взаємодії з батьками стає:

- створення тісного контакту батьків із педагогами як ресурсу, шляхом надання постійної допомоги в розв'язанні проблемних питань, пов'язаних з вихованням дитини;

- участь батьків в громадській діяльності у межах дошкільного закладу освіти;

– підготовка батьків як учасників змін в соціумі.

В останні десятиліття статус і роль батьків, включаючи обов'язки фізичного, психічного, соціально-культурного та економічного розвитку дітей, швидко розвивалися, під впливом технологічного розвитку та урізноманітнювались новими навичками та вміннями сімей. Однак успіх освітнього процесу не залежить тільки від батьків та їх здатності реалізовувати численні компетенції, а також цілі освітніх закладів покликані підтвердити, оцінити відповідальність та батьківські повноваження батьків. Педагоги мають підтримувати родини у їх освітній місії, в контексті навчання протягом усього життя. Для розкриття поняття «управління» нам необхідне поняття педагогічного управління та менеджменту, як обґрунтовували різні науковці. В. Лазарев зазначив, що управління закладом освіти можна визначити як особливу діяльність, під час якої її суб'єкт засобом рішення управлінських задач, забезпечує організованість сумісної діяльності дітей, педагогів, батьків, обслуговуючого персоналу та її спрямованість на досягнення освітніх цілей та розвитку закладу освіти.

Цінні для нашого дослідження переконливі твердження А. Ткачова, основані на роботах В. Гребневої, яка підкреслює, що сучасний заклад освіти сприймається як багатовимірний пізнавальний простір, в якому взаємодіючі макросистеми створюють цілісну освітню макросистему, а якісною одиницею цього простору є всі суб'єкти педагогічної взаємодії. Принаймні авторкою управління педагогічною системою, в нашому випадку закладом дошкільної освіти, зводиться до керування взаємозв'язками суб'єктів освітнього процесу, управління всіма компонентами освіти, що передбачено врахування взаємозв'язків закладу освіти й навколишнього середовища, минулого, теперішнього та майбутнього стану цього закладу [61., с. 128]. Вважаємо за необхідне зазначити, що для якісного управління закладом дошкільної освіти треба слідувати ідеям партисипативності (демократизація всіх сфер життя суспільства, участь

держави, батьків, громадськості у прийнятті рішень, що стосуються всіх аспектів формування та розвитку дитини, аналізу й реалізації освітнього процесу) [6., с.35].

Ключовими функціями управління у словнику термінів сфери управління кадровими ресурсами [56., с. 14] трактовано, що це – концепція, яка сповідує думку про те, що управлінська робота складається з чотирьох основних видів діяльності: планування, організація, керівництво та контроль. Керівництво та контроль повинні бути прозорими та відображати державні пріоритети, одночасно дотримуючись професійних стандартів.

В останні роки були розроблені різні форми, завдяки яким досягається сприяння позитивному батьківству з метою розвитку навичок та компетентностей батьківська. Деякі заклади освіти робили фрагментарні спроби впровадження батьківського виховання за підтримки міжнародних організацій шляхом розробки та впровадження деяких навчальних програм для спеціалістів з питань підтримки сім'ї та розширення можливостей батьків.

Ми погоджуємось з висловленням Joyce L. Epstein, що підтримувати батьків в інтересах дитини – означає створювати нову сімейну культуру, на основі діалогу, знань та участі, з одного боку, та сприяння співпраці між професіоналами, батьками та органами державної влади, які сприяють вихованню та розвитку дитини, з іншого боку [76.].

Задача уніфікувати та забезпечити функціональність інтегрованої та послідовної системи на розвиток батьківської освіти накладає на заклад освіти необхідність розробки стратегії та плану дій щодо розвитку батьківських навичок та компетентностей. Еволюції, виклики та зміни у суспільному житті породжують попит на оновлення знань, умінь і цінностей протягом усього життя, і батьки – це найширша категорія бенефіціарів цієї стратегії. З точки зору аналізу системна, батьківська

освіта постає як елемент системи освіти, будучи одночасно і напрямком навчання протягом усього життя.

У широкому сенсі освіта батьків визначає призначені програми, послуги та ресурси батьків та опікунів, щоб підтримати та покращити їх вміння виховувати своїх дітей. У більш вузькому сенсі освіта батьків відноситься до програм, що допомагає батькам розвивати та вдосконалювати свої батьківські навички, розуміти розвиток дитини, навчитися зменшувати стрес, який може вплинути на функціональність батьків, і навчитися використовувати альтернативні способи вирішення складних ситуацій, з якими стикаються діти [74.].

Аналіз сучасних досліджень Ю. Азарова, О. Арнаутова, О. Зверєва, А. Козлова, Т. Куликова та ін. дає можливість зробити висновок, що насамперед необхідно здійснювати психолого-педагогічну освіту батьків фахівцям дошкільних закладів, яка складається з двох частин: інформативна частина – знайомство з віковими особливостями дітей, видами оздоровчих заходів у сім'ї, елементами освітнього процесу в сім'ї; навчально-практична частина – оволодіння батьками практичними вміннями та навичками керувати дитячою діяльністю; розвивати мовлення дітей; зміцнювати їхній фізичний і психічний стан; розвивати допитливість; формувати творчу уяву, забезпечувати психологічну готовність дитини до навчання в школі.

Також наш висновок підтверджено зарубіжними дослідниками, які вважають, що освіта батьків включає два аспекти:

I. Інформування та навчання батьків організації виховання та формування особистості дитини – дотримання деяких правил, «загальних» норм, що виплили з дослідження та освітньої практики, яка забезпечує позитивний освітній клімат (дати дитині почуття безпеки, відчуття того, що вона бажана і кохана; навчити дитину незалежності та відповідальності, уникати конфліктів, знати, як їх подолати; поважати почуття, потреби, обов'язки дитини, цікавитися тим, що робить дитина, як

батьки справляються з його труднощами; сприяти зростанню, розвитку, а не досконалості);

II. Інформування та розширення можливостей батьків щодо забезпечення сім'єю вивчення «професії» подружжя і батьків [74.].

Основною метою батьківської освіти є заохочення батьків дитини для усвідомлення важливості своєї ролі у підтримці їх зростання та розвитку, щоб покращити або навіть змінити деякі свої знання, ставлення, розуміння та практики догляду та виховання відповідно до рекомендацій сучасної педагогіки. З цієї точки зору, Іонеску М., Негреану Е. [3] розглядають у дослідженні «Сімейне виховання» батьківську освіту як тип формальної та неформальної освіти, метою якої є (як невід'ємна частина навчання протягом усього життя) підтримка сімей та стосується вдосконалення батьківських знань, умінь та навичок. Роботи науковців [23., 64., 81.] свідчать про те, що програми освіти батьків сприяють вдосконаленню знань, умінь та компетенцій батьків у сфері розвитку дітей, їхні потреби та способи їх задоволення таким чином підтримується фізичне та психічне здоров'я дитини; інформування батьків про їх права і те, як слід поважати права дитини; вдосконалювати навички батьків, спілкуватися з дітьми, реалістично скоригувати їх очікування щодо них; вдосконалення чуйного ставлення батьків до своїх дітей, їх здатність підтримувати та розширювати можливості дітей через їх позитивну дисципліну тощо. Ці речі можуть бути рішеннями щодо ряду важливих соціальних питань, таких як насильство над дітьми, скорочення вибуття із закладів освіти, соціальні проблеми, невдача в освітньому процесі. Програми батьківства позитивно впливають на дорослих у питаннях побудови батьківської ідентичності та батьківської гідності, на рівні їх соціальних мереж, далі яка динамізує, реструктуризує та консолідує їх при управлінні та зменшенні стресу батьків.

Аналізуючи наявний на сьогодні стан взаємодії сім'ї та педагогів, О. Коберник доходить висновку, що переважна більшість батьків не готова

до активної її реалізації через недостатній рівень сформованості в них педагогічної культури та педагогічних навичок та вмінь [27., с. 123]. Визнання сімейного виховання стає авторитетним у напрямках діяльності закладу освіти і тому вимагає «співпраці» та «взаємодії» між педагогами та батьками. На думку Н. Семенової взаємодія відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну зумовленість і породження одним об'єктом іншого [69.], а також процес взаємного впливу один на одного, будь-який зв'язок і відношення між матеріальними об'єктами і явищами [54., с. 20].

Тлумачення терміну «взаємодія» визначає її характеристику як діяльність, побудовану на наявності причинно-наслідкових зв'язків. Особливість взаємодії – її причинна обумовленість. Кожна із взаємодіючих сторін є причиною іншої та як наслідок одночасного зворотного впливу протилежної сторони, що обумовлює розвиток об'єктів та їхніх структур.

Підтримка батьківства, як невід'ємна частина політики підтримки сім'ї, ґрунтується на тому факті, що змінюються переконання, ставлення та поведінка батьків та призводить до змін у поведінці дітей, а батьківство не є вродженим, а є компетенція вчитися і практикуватися.

Батьківські компетенції мають виходити з поваги до сімейних та освітніх моделей існуючих насправді, без нав'язування унікальних моделей, що вважаються ідеальними. Також ці правила мають заохочувати батьків аналізувати, розуміти і, можливо, пропонувати альтернативи або змінювати ці моделі відповідно до потреб дитини та сім'ї.

Освіта батьків потребує міцної основи, а не лише пілотних програм різних медичних, соціальних та освітніх сферах. Забезпечення умов для виконання вправ батьківство визначається наявністю та функціональністю політики на місцях, рівнем розвитку інфраструктури та спектру послуг на місцевому рівні та рівні навчання спеціалістів тощо.

У цьому контексті виникає потреба забезпечити функціональність системи міжгалузевого розвитку батьківських навичок та компетентностей

шляхом впровадження наступних дій закладом дошкільної освіти для управління взаємодією співпраці:

1. Розробка, затвердження та впровадження стратегії та плану дій про розвиток батьківських навичок та компетентностей.
2. Перегляд та доопрацювання статуту закладу освіти з окремими положеннями про розвиток батьківських навичок та компетентностей та прив'язання їх до стандартів і міжнародних у тому числі.
3. Включення до штату консультанта-вихователя батьків.
4. Перегляд посадових інструкцій для різних категорій спеціалістів із суспільного надбання (вихователі, вчителі, асистенти сімейного лікаря, медичні сестри, соціальні працівники, психологи, педагоги тощо), які працюють із сім'єю, щоб включити відповідальність за розвиток батьківських навичок та компетентностей батьків та майбутніх батьків.
5. Розвиток інфраструктури шляхом перетворення, розвитку, використання існуючих структур / послуг такі як ресурсні центри для батьків, ресурсні та інформаційні центри, центри з документації та інформації, послуги психолого-педагогічної допомоги, оздоровчі центри доброзичливий до молоді, батьківських шкіл тощо.
6. Розробка, затвердження та впровадження інтегрованої навчальної програми щодо розвитку батьківських навичок, компетентностей та методології навчання (професійні стандарти, навчальний план) педагогів батьків, здатних виконувати програми розвитку навичок батьківства.
7. Розвиток інформаційно-документаційних послуг, психолого-педагогічної допомоги та консультування, поради батькам та майбутнім батькам за допомогою існуючих структур за адресом школа / дитячий садок / оздоровчі центри / громадські центри / ресурсні центри та інформація для батьків / документація та інформаційні центри, ресурсні

центри для інклюзивної освіти та створення нових, особливо для сімей, які перебувають у групі ризику.

Обґрунтовуючи різні аспекти взаємодії батьків та закладів дошкільної освіти, нами уточнено поняття управління взаємодією батьків та ЗДО. Управління взаємодією батьків та закладів дошкільної освіти – це організація людьми взаємних дій, процеси впливу об'єктів (дитина, родина, педагоги, керівник закладу, громада) один на одного, об'єктивна і універсальна форма напрямку та концептуальних положень, яка визначає існування і структурну організацію спільної діяльності закладів дошкільної освіти та батьків, що відображає їхні спільні ціннісні орієнтири.

Чітко визначено Н. Басюк [5.], що взаємодія сім'ї та закладом освіти це спільна діяльність за погодженням цілей, форм і методів сімейного та дошкільного виховання. Ціннісна основа такої взаємодії – створення умов для успішної самореалізації дитини, її особистісного зростання, формування мотивації до розвитку, збереження фізичного та психічного здоров'я, соціальної адаптації.

Управлінська діяльність керівника дошкільним закладом завжди здійснюється в колективі й передбачає взаємодію одних колективів з іншими, як всередині керуючого суб'єкта, так і з колективами об'єктів управлінського впливу, соціальними групами і т.ін. Найпростіше це зробити завдяки збалансованому керуванню дії всіх елементів управління для раціональності та ефективності взаємодії різних компонентів: люди, інформація, технічні засоби тощо.

Охарактеризуємо інтенсифікатори інновацій в освіті щодо взаємодії батьків та педагогів. Фактори навколишнього середовища: зміни взагалі – розробка змісту дошкільної освіти в суспільстві в процесі трансформації; нові педагогічні технології; суб'єкти змін – професійні, приватні, громадські, громадянські організації, які керують змінами; стратегії змін – законодавчі стратегії, співробітництво, співпраця, конкуренція.

Фактори, що діють на рівні закладу: сприйняття агентів змін – переважає негативне сприйняття фінансових ресурсів виділені на дошкільну освіту та необхідність зміни освітніх програм; формулювання стратегій – аналіз потужності та надійності закладів освіти у чому стосується виявлення рішень, можливостей, шляхів досягнення поставлених перед ними цілей; реалізація – практичне транспонування виявлених рішень, стратегій.

Фактори, що діють на рівні закладу дошкільної освіти: робочий клімат – клімат співпраці між педагогами та батьками; роль керівника відділу – він може ініціювати, заохочувати до співпраці, співпраця або може мати байдуже ставлення; діяльність педагогів як ризик застосування інноваційних методів навчання-виховання-оцінювання і т. д.

Фактори, що діють на рівні групи (вихователі та діти / логопеди, психологи та батьки): сприятливе ставлення до змін чи опір змінам на рівні викладацького складу; мотивація та задоволеність роботою або незацікавленість; організаційна культура закладу освіти.

Інновації в освітньому середовищі теж впливають на взаємодію батьків та педагогів. Освітнє середовище складається переважно з педагогів та дітей і визначається стосунками, які встановлюються між вихователями, між ними та дитячим колективом, їх сім'ями тощо. Для досягнення стійких результатів будь – які інновації потребують середовища для сприятливих відносини співпраці, довіри та взаємодопомоги між всіма учасниками освітнього процесу, які формують освітнє середовище. У дослідженні, з теми інновацій в сучасних умовах, зазначається, що «інновації побудовані на очевидному протиріччі: вони обговорюють, турбують, вносять зміни, але водночас це частина поваги та волі закладу освіти, в якому вони відбуваються» [83.]. Іншими словами, саме інновації приносять педагогам новизну та безперервність у взаємодії з батьками, що представлена середовищем, організаційною культурою.

За деякими науково-дидактичними дослідженнями окреслено чинники, які істотно впливають на освітній процес та розкрито наступну ієрархію: мотивація; особистість педагога (включає професійну компетентність, ставлення до дітей, стиль навчання-виховання-оцінювання, громадянська поведінка тощо); інтелектуальні здібності дітей; інтенсивність освітнього процесу; самостійну практику (індивідуально або в парах) вивченої освітньої галузі; кількість годин на навчання; посібник; індивідуальний темп навчання.

Нижче наведено деякі з численних позитивних змін у закладах освіти та освітньому середовищі, пов'язаних або пов'язаних із залученням батьків із дослідниками та педагогами. Вони, на нашу думку, імпорتنі у двох категоріях (загальна ідея та рівень – рівень співпраці) та контрольний коректор. Комунікації, рівень уваги та співпраці охарактеризуємо через зможу дізнаватися щось про кожну дитину групи; виявлення стану, що вказує на вплив дитини; зацікавлення усіх учасників освітнього процесу, персоналізуючи їх діяльність; прояви, які фізично дбають про спілкування, що викликає інтерес; використання гумору у потрібний час.

Акцентуємо, що наукові нароби також демонструють, що покращилося ставлення батьків до закладу освіти та вдосконалення батьківських самоконцепцій, що характерно для батьків, коли вони беруть участь у навчанні та вихованні своїх дітей. Батьки часто починають свою участь, сумніваючись, що їхня участь може значно змінити процес формування їхньої дитини, і вони загалом дуже раді дізнатися, який важливий внесок вони можуть зробити. У зв'язку з цим педагогічному колективу та батькам важливо знати, що участь батьків підтримує навчання, поведінку та ставлення дітей незалежно від таких факторів, як дохід батьків, рівень освіти та незалежно від того, працевлаштовані батьки чи ні. Тобто, залучення батьків, які добре освічені, добре навчаються або мають більше часу на залучення, не виявилось більш корисним, ніж

залучення менш переважних батьків. Вся участь батьків працює і працює вдало.

Отже, партнерство між закладом освіти та батьками необхідне для подолання розриву між родинами та педагогічним колективом, особливо коли розриви є значними, щоб зменшити конфлікти у дітей, посилити формування особистості дітей дошкільного віку та полегшити перехід між двома середовищами. Чим більша різниця між культурою сім'ї та громади, нормами дошкільної освіти, тим більша потреба батьків і вихователів наполегливо працювати над пізнанням один одного.

1.2. Психолого-педагогічні умови для управління якістю взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти

Дослідження в науковій та науково-методичній літературі демонструють вплив батьків на взаємодія вихователів щодо навчальних досягнень дітей. Взаємодія з батьками і вихователями повинна інформувати батьків про навчальні програми, гуртки, курси, правила закладу дошкільної освіти. А отже, це дає можливість батькам і вихователям працювати разом, щоб підтримати дитину в її навчанні. Це допомагає батькам отримати консультації щодо: забезпечення кращого доступу до матеріалів для читання, визначення індивідуальної траєкторії для формування та розвитку дитини та допомога в організації домашнього виховання та навчання вдома [78.].

Психолого-педагогічні умови є підставою щодо формування освітньої траєкторії закладу освіти, підґрунтям якої є управління якістю дошкільної освіти через взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Ми вважаємо головні аспекти взаємодії є: оновлення змісту дошкільної освіти; оновлення методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу; підвищення кваліфікації педагогічних працівників; приєднання до світової професійної спільноти у сфері дошкільної освіти.

Як уже зазначалося у попередньому пункті, значна частина літератури про взаємодію батьків із закладом дошкільної освіти оцінює зв'язки між ними, залучення та академічні досягнення. Однак існує ризик того, що батьки можуть надвпливати, тиснути на вихованців, щоб вони успішно розвивались та формувались за баченням родини. Це може завдати шкоди здоров'ю дітей, оскільки є посилення усвідомлення того, що відсутність соціальної та емоційної компетентності може негативно вплинути на вихованців самопочуття та загальні досягнення у освітній установі.

Дані у публікаціях [20., 74., 76., 81., 83.] свідчать про інтеграцію соціальних та емоційних програм у ширшу школу навчальної програми

підготовки дитини до соціального життя, яка може мати позитивний вплив на академічні досягнення вихованців та їх самопочуття. Таким чином, метою залучення батьків до співпраці із закладом освіти має бути покращення благополуччя вихованців, а також сприяти розвитку та формування особистості дітей дошкільного віку.

Сім'ї, заклади дошкільної освіти та громади вносять унікальний і взаємодоповнювальний внесок у формуванні дитини через освітній процес. Будь-який підхід до участі батьків має визнавати, що існує декілька дійових осіб – батьки, вихователі, практики, логопеди, психологи, заклад освіти, ширша спільнота та однолітки, які взаємодіють у розвитку дитини у формальній та неформальній формі дошкільної освіти. Успішні стратегії та ініціативи залучення батьків відображають усвідомлення цього, проявляється через взаємозалежність і ширший контекст, в якому відбувається розвиток дитини [78.].

Визначимо головною психолого-педагогічною умовою управління якістю взаємодії усіх учасників освітнього процесу, як втручання, які мають найбільший вплив, коли вони зосереджені на зв'язуванні поведінки сімей, вихователів та дітей дошкільного віку з результатами навчання, коли є чітке розуміння ролі батьків і вихователів у становленні особистості дитини, коли поведінка, традиції, правила родини сприяють розвитку дитини, і коли між ними існують послідовні позитивні відносини педагогів дошкільного закладу та батьків.

Аспекти аналізу взаємодії освітньої організації з батьками відокремлено за такими напрямками роботи керівника освітнього закладу: правова форма (нормативно-правова база галузі дошкільної освіти); організаційна структура закладу освіти; стратегія або статут закладу дошкільної освіти; люди та інтереси (родина, вихователі, педагогічні працівники, громада); ресурси (матеріально-технічна база освітнього закладу та фінансова спроможність родини); культура закладу освіти та культура родини.

Другою умовою ми вказуємо на успішні стратегії залучення батьків, зосереджені на місцевих потребах і контекстах, які включають різноманітні канали комунікації та гнучкі навички у вільній взаємодії – до тих пір, поки основні принципи академічної соціалізації, відповідна побудова батьківської ролі, і позитивний стиль батьківства використовуються як основа для дій спілкування та управління якістю співпраці. До комунікації відносимо: ініціативу батьків, активну участь під час занять, довірчі стосунки між педагогічними працівниками, керівництвом закладу освіти та родиною, стосунки між батьками і дітьми.

Ініціативи залучення батьків до взаємодії, незалежно від того, чи здійснюються вони вдома, у закладі дошкільної освіти чи громаді, вимагають чіткої орієнтації на навчання, розвиток та благополуччя дітей дошкільного віку. Вони також потребують лідерства та адекватності освітніх ресурсів на рівні освітньої установи. Стратегії залучення більш імовірно будуть успішними, коли вихователі мають компетентість та знання, як ефективно спілкуватися з батьками, де з батьками працюють віддані працівники закладу освіти, і де є потужна підтримка з боку директора цієї роботи.

Ефективні підходи участі батьків на заняттях відрізняються для різних вікових груп, і їх потрібно адаптувати до траєкторій розвитку дітей дошкільного віку. Участь батьків на території закладу дошкільної освіти, як підтверджуються практикою, підходить для дітей в ранньому дошкільному віці для посилення соціальної та емоційної адаптації, в той час як вона може мати незначний вплив на дітей передшкільного віку. З іншого боку, залучення батьків, має переваги для будь-якого віку групи.

Щоб батьки могли ефективно залучатися до розвитку дитини в умовах закладу дошкільної освіти, керівник та педагогічні працівники мають забезпечити довірчі стосунки між вихователями та батьками. Побудувати довіру може бути складно і може вимагати додаткових зусиль, творчості, навичок комунікації з боку вихователів і освітнього закладу. Це

особливо стосується батьків із традиційно «важковиховуваних» або «недостатнього рівня культури» груп, у тому числі представників різних культур.

Стосунки між батьками і дітьми є одними з найвпливовішими стосунками у житті людини. Більшість батьків інвестують у своїх дітей, забезпечуючи їх ресурсами, такі як час, любов, фінанси, освіта та охорона здоров'я. Ця інвестиція, а подальша взаємозалежність підживлює важливий міжособистісний зв'язок між батьками і дітей, соціалізує їх у доросле життя та формує їх комунікативні навички [1., 78.].

Якісна взаємодія батьків і вихователів сприяє позитивним стосункам і цінному обміну інформацією [80.], результатам, які впливають на задоволеність батьків, а також можуть сприяти розвитку дитини. Підтримуючі партнерські стосунки між батьками та вихователями сприяють навчанню дітей і зменшують, навіть, проблемну поведінку. Визначення способів побудови позитивних стосунків шляхом сприяння якісній взаємодії між батьками та вихователями в ранньому дитинстві – це гідне зусилля. На жаль, ці взаємодії трапляються нечасто під час природних можливостей, таких як ранкові виїзди в дитячі освітні установи, бар'єр між дорослими. Perlman and Fletcher [84.] розробили навчальні процедури, які було б легко реалізувати в умовах напруженого догляду за дітьми та були б прийнятними для вихователів.

Нарешті, успішна та якісна батьківська взаємодія із закладом освіти має бути безперервною. Діти народжені, щоб вчитися, і батьки мають бути залучені і починаючи з дитинства підтримувати протягом усього дитинства і аж до підліткового віку. Щоб батьки розуміли і цінували свою постійну роль, заклади дошкільної освіти та взагалі громадськість повинні будувати взаємні відносини розуміння позитивної участі усіх учасників освітнього процесу і стратегій прогресу для створення та підтримки якісної співпраці.

Завдяки цьому взаєморозумінню та прихильності добробут дітей дошкільного віку покращиться, і вони матимуть набагато більше шансів жити життям, яке вони цінують, де вони повністю реалізують свої можливості та прагнення, впроваджуються протягом життя їх навички та уміння.

Щоб отримати користь від участі батьків, дуже важливо, щоб зусилля спрямовувалися найкращими наявними мотивами та цілями закладу дошкільної освіти. Втіленням цих найкращих мотивів для управління якісною взаємодією родини та закладу освіти у політику, практику та програми є більш складним завданням, і воно вимагатиме ресурсів та зобов'язання всіх сторін.

Діти дошкільного віку найкраще розвиваються як особистість, коли дорослі в їхньому житті займають важливу позицію – батьки, вихователі та інші члени сім'ї та громади – працюють разом, щоб заохочувати та підтримувати їх протягом усього життя. Цей основний факт має стати керівним принципом, коли керівник закладом дошкільної освіти аналізує, планує роботу освітньої установи, як мають бути організовано освітній процес та як розвивати та виховувати дітей. Заклад освіти самі по собі не може задовольнити всі потреби дитини в розвитку: значуща участь батьків і підтримка з боку громади є надзвичайно важливими [75.].

У рамках партнерства сім'ї та закладу дошкільної освіти визначено наступну психолого-педагогічну умову для управління якістю взаємодії: формування параметрів-можливостей керівних принципів для планування партнерської діяльності у закладі дошкільної освіти. Ці параметри ми відзначаємо на таких елементах: комунікація, поєднання навчання та розвитку дитини вдома і в освітньому закладі; створення спільноти та ідентичності; визнання ролі сім'ї; прийняття консультативних рішень; співробітництво за межами закладу дошкільної освіти. Нижче наведено короткий опис кожного принципу.

Комунікація між батьками та закладом дошкільної освіти є активною, двосторонньою, особистісною, і культурною, допомагає стати справжніми партнерами. Вихователі мають докладати усіх зусиль, щоб родини відчували себе бажаними та цінними в освітньому середовищі їх дитини, обмінювались інформацією, надаючи можливість для кожного дізнатися один про одного. Візьмемо до уваги, що через культурні та мовні розбіжності за допомогою спілкування налагоджується взаємодія дорослих, включаючи активний пошук доступу до цих сімей, визнаючи, шануючи культурне та мовне розмаїття. Ефективна співпраця керівника закладу дошкільної освіти та родин вихованців має бути офіційною, в деяких випадках неформальною, має відбуватися в різних місцях (як у закладі освіти, так і застосовуючи різні сучасні цифрові ресурси сайти, соціальні мережі), та використовуючи різні методи (усні, письмові, віч-на-віч, телефон, електронна пошта тощо). Важливо забезпечити у доступній формі вчителів та керівників шкіл навчальними та навчальними програмами, щоб підготувати їх до ефективного спілкування з сім'ями.

Поєднання навчання та розвитку дитини вдома і в освітньому закладі цей ключовий аспект підкреслює розуміння сім'ями та закладами дошкільної освіти збігу домашнього та освітнього середовища, зв'язку між успішним партнерством та вихованням дитини. Цей принцип має важливість для високих очікувань як з боку вихователів, так і з боку батьків для досягнення успіху дитини в освітньому процесі, а для дитини створюється позитивне ставлення до розвитку. Співпраця дозволяє переконувати та впливати на сім'ї, інформуючи їх і навчаючи розуміти успіхи їхньої дитини. Ресурсом для поєднання навчання та розвитку вихованців є те, що у спільному процесі формування дитини є застосування у ньому навичок та знань, які діти приносять як від дому до закладу освіти, так і від закладу освіти до дому. Головним аспектом виховних процесів єднання сім'ї та педагогів дитячого закладу освіти, які визнають і використовують можливості навчання в домашньому

середовищі, батьки співпрацюють із вихователями у процесі прийняття освітніх рішень для своїх дітей. Не можна і не уточнити, що загальновідомо заклад дошкільної освіти стає місцем і посередником саморозвитку батьків, виховання та розвитку нових навичок їх дітей.

Створення спільноти та ідентичності акцентує увагу на діяльності, яка покращує якість життя в спільноті, водночас шануючи культуру, традиції, цінності та стосунки в цій спільноті. Впроваджуючи у план виховної роботи закладу заходи, які формують у вихованців почуття ідентичності та культури, розвиваючи у кожного вихованця почуття спільноти. Робота закладу дошкільної освіти включає аспекти соціального, емоційного, морального та духовного розвитку молоді, тому вихователі мають відігравати роль у сприянні як особистому зростанню, так і культурному оновленню дітей дошкільного віку. Заклади освіти можуть виступати в ролі координаційного центру для об'єднання громад та розбудови потенціалу.

Визнаючи роль сім'ї, керівник закладу дошкільної освіти має акцентувати, що як перші вихователі своїх дітей, батьки і сім'ї мають тривалий вплив на ставлення та досягнення своїх дітей у середовищі закладу. Вони можуть заохочувати своїх дітей до активного та постійного відвідування дошкільного закладу, взмозі підтримувати цілі, напрямки та дух освітнього закладу та поза ним, а батьки шукають, щоб вихователі та керівництво закладом освіти забезпечили безпечне та турботливе середовище для їх дітей.

Батьки та педагогічні працівники закладів дошкільної освіти можуть досягти взаємного розуміння ролей та пріоритетів один одного в партнерстві, якщо досліджувати природу ролі батьків і сім'ї у дітей, у вихованні, розвитку їх, розвивати взаєморозуміння, пропонуючи стратегії підтримки сім'ї та заохочення розвитку дітей у дитячому садочку, підвищувати стійкість та впевненість у молоді, напрямки спілкування, залежно від місцевих потреб і пріоритетів громади. При цьому керівництво

взаємодією педагогами закладу дошкільної освіти має забезпечити розуміння сім'ями цілей, навчальної програми та соціальних цілей виховання, маючи переконання, що заклад освіти розуміє пріоритети сім'ї, батьків і громади та чутливі до почуттів батьків. Керівник має забезпечити реалістичністю, терплячістю та сміливістю педагогів освітнього закладу, надати можливість створення середовища, де заклад освіти демонструє лідерство, яке є видимим та доступним для батьків, стає місцем, яке батьки можуть назвати своїм, включаючи створення освітнього середовища, розвиваючи навички спілкування, співпраці та управління конфліктами, налагодження стосунків між всіма об'єктами освітнього процесу.

Батьки можуть відігравати важливу роль у прийнятті рішень у виховному процесі свої дітей, почуття спільної відповідальності між батьками, членами громади, вихователями та керівниками дошкільних закладів освіти максимально гарантує, що цінності та інтереси батьків чують і поважають. Використати ці можливості, можна надаючи та забезпечуючи дотримання цінностей та інтересам батьків та їхньої участі в прийнятті рішень у закладі освіти.

У свою чергу, співпраця за межами закладу освіти цей ключовий аспект акцентує увагу на визначенні, пошуку та інтеграції ресурсів спільноти. Дошкільні заклади освіти дедалі більше співпрацюють із такими партнерами, як: місцеві підприємства; постачальники позашкільних послуг; вища освіта; фонди та інші агенції на базі громад.

Підкреслюємо, що час, енергія та досвід сім'ї можуть підтримати виховання, розвиток та формування дитини багатьма способам. Це може бути як включення членів сім'ї у спільну діяльність: робота з вихованцями над навчальними та дослідними проектами в групі або родиною; участь в інших дошкільних заходах поза межами самого закладу та, навіть, які безпосередньо не пов'язані з освітою, підтримка й оцінка педагогічних працівників.

Теоретичним аспектом взаємодії виділено у таблицю взаємодії Розглянемо методологічний інструментарій для організації та здійснення спільної діяльності ЗДО та їхніх законних представників, що стисло представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 Теоретико-методологічні аспекти
взаємодії ЗДО з батьками

Теоретико-методологічні аспекти	Взаємодія з батьками у закладах дошкільної освіти
1. Функції взаємодії	– інформаційна; – занурення сім'ї в освітній простір; – активна педагогічна позиція сім'ї.
2. Завдання взаємодії	– формування у батьків поглядів необхідності взаємодії з педагогічним колективом та керівництвом ЗДО; – моделювання взаємодії вихователів і батьків на засадах індивідуального підходу до кожної сім'ї; – розширення уявлень батьків про власну дитину, направлення батьків щодо розвитку її потенційних можливостей й перспектив виховання та навчання; – популяризація ефективних педагогічних концепцій сімейного виховання дітей дошкільного віку; – об'єднання батьків за інтересами, створення сімейних клубів.
3. Принципи взаємодії	– індивідуальний підхід до кожної сім'ї; – поєднання педагогічної просвіти батьків і педагогічної самоосвіти вихователів; – використання традиційних і нових форм взаємодії; – врахування позитивного досвіду сімейного виховання.

Аналізуючи теоретичні аспекти та проблему взаємодії ЗДО з батьками за основу взяли дискурс науковців Н. Гавриш та К. Крутій, які у

статті зазначають, що інноваційною і прогресивною в новій редакції Закону України «Про дошкільну освіту» є норма щодо відповідальності батьків за здобуття дошкільної освіти, де однією з порад вихователям радять доносити цю інформацію до батьків і так вибудовувати стосунки з ними, щоб допомогти їм свідомо зайняти активну позицію у вихованні власних дітей [13., с.11].

Отже, визначено, що сімейно-дошкільна взаємодія – це відкрита виховна система, орієнтована на модернізацію і урізноманітнення співпраці усіх об'єктів освітнього процесу. А управління взаємодією сім'ї та закладу дошкільної освіти – це нероздільний процес із єдиною метою, який зорієнтований не лише на спільні зусилля ЗДО та сім'ї у вихованні дитини, а й на їх виховну взаємодію у цьому процесі. Його здійснення передбачає єдино спрямовану співпрацю у взаємозалежній діяльності в системі стосунків батьків і педагогів, навчання батьків, взаємного розуміння ролі у становленні та формуванні особистості дитини.

Висновки до розділу 1

Управління взаємодією з батьками у закладі дошкільної освіти для виховання та розвитку дитини дошкільного віку приносить довгострокові економічні, соціальні та емоційні переваги. Важливою умовою ефективної виховної роботи закладу дошкільної освіти є взаємодія сім'ї та педагогів закладу, яка передбачає належний рівень педагогічної культури батьків та готовність педагогічних працівників до організації спільної виховної роботи з сім'ями вихованців, керівника закладу освіти – управління взаємодією між усіма учасниками освітнього процесу.

Проаналізувавши науково-методичну літературу та розкривши сутність поняття управління взаємодією з батьками у дошкільному освітньому закладі, спираючись на нормативно-правову базу дошкільної освіти, нами визначено психолого-педагогічні умови побудови процесу взаємодії закладу освіти та сім'ї. Партнерські відносини між усіма

об'єктами сприяють створенню партнерських стосунків між дітьми, їхніми батьками і педагогами, комфортного освітнього середовища з умовою перетворення дошкільного закладу у дім затишний, теплий, безпечний; виховання взаємодовіри, взаємоповаги між усіма суб'єктами освітнього процесу; підвищення психолого - педагогічної культури батьків

Усі зазначені аспекти зумовлюють актуальність проблеми, а саме тому діяльність керівника дошкільного закладу має охоплювати такі напрямки роботи, як створення атмосфери взаємодії, надання допомоги в особистісному розвитку дитини, сприяння в прийнятті дитиною самоцінності, допомога у розвитку гнучкості та співпраці батьків дитини дошкільного віку з психологами, іншими педагогічними працівниками, громадою.

Варто конкретизувати виявлені психолого-педагогічні умови для управління якістю взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти як підґрунтя формування якісної освітньої траєкторії закладу освіти. Необхідно зазначити, першою умовою виокремлено чітке розуміння керівником закладу освіти ролі батьків і вихователів у становленні особистості дитини та послідовні позитивні відносини між ними. Аспектами цієї умови стали: правова форма взаємодії, організаційна – структура та статут закладу дошкільної освіти; люди ті інтереси – родина, діти, педагогічний колектив; ресурси та культура.

Другою умовою визначили розробку успішної стратегії залучення батьків до взаємодії з педагогічними працівниками. До аспектів цієї роботи відносимо: ініціативу батьків та батьківського комітету, активну участь під час занять, довірчі стосунки між педагогічними працівниками, керівництвом закладу освіти та родиною, стосунки між батьками і дітьми, що сприяє до якісного управління керівником ЗДО взаємодією усіх об'єктів освітнього процесу. Процес визначення потреб для розвитку організації та її працівників, перш за все, стосується закладу освіти, якщо

бути точними, то це її стратегічні та операційні цілі, які і становлять основу аналізу управління взаємодії [56., с. 4].

Формування параметрів-можливостей керівних принципів для планування партнерської діяльності у закладі дошкільної освіти визначено як елементи комунікації, поєднання навчання та розвитку дитини вдома і в освітньому закладі; створення спільноти та ідентичності; визнання ролі сім'ї; прийняття консультативних рішень; співробітництво за межами закладу дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ З БАТЬКАМИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У цьому розділі наведено аналіз практичних аспектів управління взаємодією з батьками, що стосується партнерської взаємодії із керівником закладу освіти, педагогічними працівниками, вихователями, що виражається у залученні батьків до участі в освітньому процесі (на заняттях іншої діяльності), співпраця з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, залучення батьків до прийняття рішень, що стосуються розвитку та виховання дітей, які мають найбільший вплив на результати навчання дітей.

2.1. Зміст, організація і потенціал роботи з батьками у закладах дошкільної освіти

Зміст роботи з батьками у закладах дошкільної освіти ми пропонуємо розглядати за розробленою структурою авторами [21., 23.], що містить.

- сприймання покращення партнерських відносин між сім'ями та закладами освіти на основі;
- набір принципів, які керують сім'ями та освітніми установами у розвитку партнерства;
- сім ключових вимірів ефективного партнерства родини та закладу дошкільної освіти;
- набір стратегій, що надають практичні вказівки для громад та освітніми закладами;
- системи у впровадженні та розвитку партнерських відносин між сім'єю та закладом дошкільної освіти.

Виховання та розвиток дитини дошкільного віку в умовах співпраці родини та закладу освіти допомагає створювати краще майбутнє для дітей, які потребують, надавати фінансову допомогу від спонсора, щоб

допомогти неблагополучним сім'ям оплатити витрати на освіту своєї дитини; підтримка керівником закладу освіти, щоб підключити дитину та її родину до місцевих можливостей навчання та іншої підтримки; та надати доступ до освітніх програм. Партнерство має спиратися на широкі принципи та стратегії, але залишаються специфічними для шкільного контексту, включаючи особливості сім'ї/спільноти, закладу освіти та досягати вищого рівня виховання та розвитку дитини в залежності від їхніх потреб.

Взаємодія закладу дошкільної освіти з родинами вихованців реалізується за такими напрямками: створення інформаційно-просвітницького простору для батьків та інших членів родини, які задіяні у вихованні дитини; підвищення фахової майстерності педагогів на основі ознайомлення з родинним досвідом виховання; сприяння інтеграції родинного виховання в суспільне; заохочення батьків бути активними в освітньому процесі; узгодження понять, цінностей, педагогічної позиції, досягнення єдності виховних впливів на дитину в родині та закладі дошкільної освіти; формування в педагогічних працівників і батьків позитивного ставлення до партнерської взаємодії, спонукання їх до дій і моделей поведінки, зорієнтованих на взаєморозуміння і взаємоповагу [36.].

Потреба в міцному партнерстві між закладами дошкільної освіти та сім'ями проявляється через стосунки, які мають бути природними. Вихователі та батьки знаходять багато приводів для обговорення успіхів дитини, діти чули однакові повідомлення від вихователів і батьків і розуміли, що від них очікується дотримання тих самих стандартів вдома та в дошкільному закладі. Але вимоги сучасного світу дуже часто погіршували ці стосунки. Ні вихователі, ні батьки не мають достатньо часу, щоб познайомитися один з одним і налагодити робочі стосунки від імені дітей. Результатом у багатьох випадках є нерозуміння, недовіра та відсутність поваги, тому, коли дитина замикається, не має бажання

відвідувати заклад освіти, вихователі звинувачують батьків, а батьки звинувачують педагогів [75.].

У той же час наше суспільство створило штучні відмінності щодо ролей, які батьки та вихователі мають відігравати у розвитку молодої людини. Ми схильні думати, що в дошкільних закладах освіти слід викладати вихователям, методистам, і що дім – це місце, де має відбуватися моральний та емоційний розвиток дітей. Втім, діти не перестають вивчати цінності та стосунки, приходячи в групи, ані чи припиняють вони вивчати академічні знання – і ставлення до навчання – коли вони вдома або деінде у своїй громаді. Вони постійно спостерігають, як значущі дорослі в їхньому житті ставляться один до одного, як приймаються та виконуються рішення та як вирішуються проблеми [75.].

Увесь досвід, який діти мають у закладі дошкільної освіти та поза ним, допомагає формувати їхнє відчуття, що хтось піклується про них, про їхнє почуття власної гідності та компетентності, про їхнє розуміння навколишнього світу та про їхні переконання щодо того, як вони вписуються в схему речей. Сьогодні потрібні надзвичайні зусилля, щоб створити міцні стосунки між сім'єю та вихователями. Дитячі освітні заклади мають звертатися до сімей, щоб вони відчували себе бажаними як повноправні партнери в освітньому процесі. Сім'ї, у свою чергу, мають витрачати час і енергію на підтримку своїх дітей як вдома, так і в школі.

Зусилля, пов'язані з відновленням цих зв'язків, варті того, оскільки багато громад по всій країні – включно з тими, з якими ми працюємо, відкриті до співпраці. Наш досвід свідчить про те, що значуща участь батьків можлива, бажана та цінна для покращення зростання та якості надання освітніх послуг. Перш ніж педагогічні працівники закладу дошкільної освіти зможуть налагодити ефективні партнерські стосунки, освітяни та сім'ї в цих спільнотах спершу мають навчитися довіряти й поважати одне одного. Відсутність довіри та поваги можна побачити у зростаючій кількості батьків, які вирішують записати своїх дітей до

приватних дитячих освітніх закладах або навчатися вдома, а також у зростаючому небажанні виборців схвалювати питання зобов'язань батьків перед закладом освіти та дитиною. У той же час відносно небагато закладів освіти мають політику відкритих дверей, яка дозволяє батькам відвідувати в будь-який час виховні заняття, а батьків, які наполягають на тому, щоб відігравати активну роль у навчанні та вихованні своїх дітей, часто називають порушниками проблем.

Керівник закладу дошкільної освіти має створити можливості, де батьки та педагогічні працівники можуть дізнатися, що вони як співпрацівники мають найкращі спільні інтереси виховання та розвитку дітей. Важливу роль управління взаємодією батьків та педагогічного персоналу є тенденція до децентралізації прийняття рішень від центральних офісів до окремих дитячих закладів освіти, оскільки це створює можливості для батьків і педагогів для спільної роботи [8].

З урахуванням сучасних змін в українській освіті [32., 50.] доведено у науково-методичній літературі, що дошкільна освіта оновлена новим змістом, новими вимоги до кваліфікованих робітників, нове ставлення до батьків як активних учасників виховного процесу їх дітей. Ці зміни насамперед пов'язані з необхідністю реалізації майбутніми інженерами-педагогами управлінських функцій у системах «вихователь – вихованець», «педагог – дитячий колектив», «вихователь – батьки».

Як прописано у Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні педагогіка гідності, педагогіка співпраці, педагогіка розвитку – ось ті лінії, які перетинаються між собою і дають нову палітру дошкільній освіті [38., с. 47]. На сучасному етапі реалізації завдань дошкільної освіти нагальною потребою є розроблення та поширення літератури для батьків і фахівців, що висвітлює питання перехідного періоду життя дитини від дошкільного закладу до початкової школи. Ця література допоможе батькам прийняти психологічно виважені рішення щодо початку систематичного навчання дитини у школі (з 6 або 7

років) та забезпечити вирішення питань наступності дошкільної та початкової освіти.

Успіх освітньої реформи залежить також від переорієнтації педагогічних працівників, при цьому до найважливіших умінь якими має володіти вчитель Нової української школи, належить вибудовування довіри між закладом освіти та батьками, громадою. Творення освітнього довкілля, яке сприяє розвитку дітей дошкільного віку, зміст управління сформує у керівників закладів дошкільної освіти мотивацію, вміння і навички організації громадських акцій, дискусій та інших форм публічного обговорення освітніх нововведень, підвищить спроможність педагогічних колективів і батьківських спільнот до управління закладами освіти. Таке освітнє середовище неможливо створити без тісної співпраці поміж батьками, вихователями, освітніми керівниками та учнями, які перестають бути пасивними споживачами знань, а за умов впровадження інноваційних методів навчання стають активними співтворцями та партнерами в освітньому процесі [60., с. 10].

Роль батьків у процесі розробки освітньої політики закладу дошкільної освіти керівником ЗДО може скеровуватися у таких напрямках:

1) створення Батьківської ради для розробки стратегій, аналізу програм розвитку для формування та виховання дітей дошкільного закладу, допомога вихователям та ін.

2) Врахування потреб батьків в сфері освіти, занурення у систему соціальних відносин (забезпечення активної взаємодії й співпраці між дітьми та між дітьми, педагогами та батьками).

3) Надання можливості реально впливати на прийняття рішень, що стосуються освіти. Створення можливостей для впливу батьків на освітній процес.

Правильно організована взаємодія з батьками об'єднує учасників виховного процесу єдиною ідеєю й організаційним світоглядом, орієнтує їх на досягнення цілей освітнього закладу, враховує особливості

соціально-психологічного клімату колективу та взаємодії між його членами у процесі прийняття й реалізації спільних рішень, загальноприйняті способи розв'язання проблем, норми й правила поведінки у рамках колективу; передбачає діалогічну взаємодію між адміністрацією закладу, педагогічним й колективами та вихованцями, батьківською громадою та громадськістю, що відображає «індивідуальність» й неповторність організації [50., с. 241].

Організація – це соціальне утворення з визначеними межами, яке свідомо координується і функціонує на відносно простій основі для досягнення мети. За визначенням «яке свідомо координується» ми розуміємо управління, під «соціальним утворенням» – те, що організація складається з людей чи груп осіб, які взаємодіють між собою. Організаційні процеси містять у собі соціальну сутність, а взаємодія членів груп повинна бути збалансованою і припускає необхідність у координації [42., с. 22].

Розглянемо загальну характеристику програми вивчення потенціалу вивчення потенціалу сім'ї передбачає анкетування батьків, проведення співбесід, спостережень за поведінкою дитини.

1. Структура сім'ї, кількість дітей.
2. Батьки, їх вік, освіта, професія, робота.
3. Матеріальний добробут сім'ї, соціальнопобутові умови.
4. Стан здоров'я дитини.
5. Внутрішньосімейні стосунки: психологічний мікроклімат, відносини подружжя між собою.
6. Відносини між дітьми.
7. Розподіл в родині трудових обов'язків.
8. Сімейні традиції, свята, родовід.
9. Проведення вільного часу після роботи, відвідування спільних місць відпочинку.

Цікавим досвідом щодо вивчення потенціалу сім'ї у вихованні дитини дошкільного віку, що є основою для взаємодії усіх учасників освітнього процесу є використання бесід, спілкування вранці та ввечері, конкурси малюнків дітей «Моя сім'я», «Моя родина», «Мій вихідний день», «Скриня нашої бабусі», «Відпочиваємо разом» тощо.

Педагогічному колективу слід знати те, що не лише їм дозволено вивчати сім'ї, стосунки між батьками та дітьми. Поведінка вихователів, їх відносини з дітьми у ЗДО також спостерігаються батьками і потребують тактовного та спокійного відношення. Вивчення та організація взаємодії з батьками проходить на базі систематичного управління цього процесу, що відображено на рис. 1

Рис.1. Організація взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти

За традиційними умовами керування роботою з батьками виділяють формальне й неформальне спілкування як з окремими батьками, так і з

групою батьків. Неформальне спілкування педагогічні працівники закладу дошкільної освіти можуть використовувати найчастіше у випадках, коли у спокійній обстановці, виконуючи інші справи активно слухати та спостерігати за діями батьків. На жаль, під час неформального спілкування керівник закладу дошкільної освіти не завжди має час і можливість приділити цьому належну увагу, тоді педагоги можуть запропонувати окрему зустріч і спілкування набуває формального характеру. Зазвичай спілкування відбувається при особистій зустрічі з батьками, але може відбуватися за допомогою інших засобів – телефонні дзвінки, написання листів електронною поштою, спілкування у соціальних мережах тощо.:

Л. Велитченка у своїй роботі «Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу» визначає взаємодію як системне явище в педагогічному процесі, що зазнає впливу з боку соціальної системи у плані статусно-рольових відносин у суспільстві, регламентується нормативними документами в системі світи, визначається практикою освітнього закладу, реалізується педагогами, їх діяльність є основою для розвитку діяльності учня. Більш ґрунтовну характеристику поняттю дає С. Мартиненко, яка характеризує взаємодію як детерміновану освітню ситуацію, опосередковану соціально-психологічними процесами і зв'язок суб'єктів (і об'єктів) освіти, що веде до кількісних і / або якісних змін якостей і станів цих суб'єктів і об'єктів [34., с. 13]. Ці трактування дають нам теоретичну основу для створення алгоритму дій керівнику ЗДО для взаємодії батьків з педагогічним колективом.

Алгоритм дії керівника щодо управління взаємодією закладу освіти з батьками нами представлено як послідовні кроки задачі, процесу діяльності керівника дошкільного закладу освіти для акцентування напрямків та видів діяльності (див. рис. 2). Запропоновано структурно-логічну схему, у якій кожен крок у вигляді блоку відображає окремий вектор забезпечення взаємодії; дії керівника закладу дошкільної освіти, можливі реалізації задач. Задля виконання поставлених цілей пропонується

створити ініціативну групу для консультування та допомоги управління взаємодією з батьками підтримки науково-технічних та організаційних новацій.

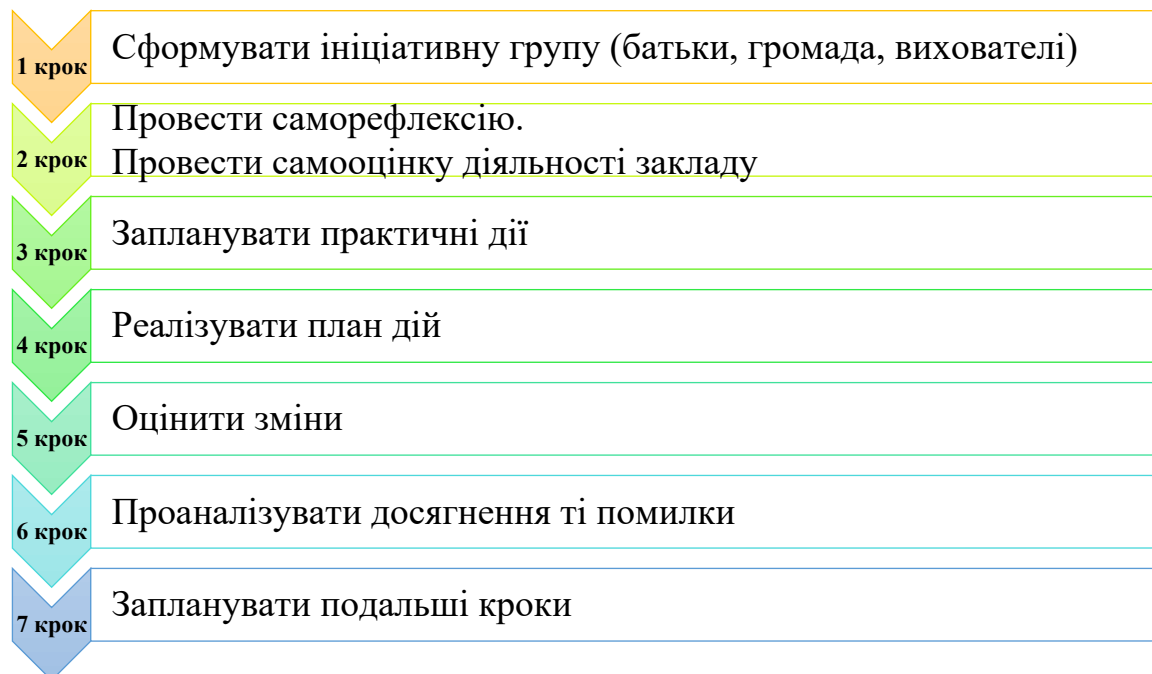

Рис.2. Алгоритм дій керівника щодо управління взаємодією закладу освіти з батьками

Розуміння того, що головним чином в родині закладається підґрунтя повноцінного фізичного та психічного розвитку дитини, спонукає дитячий заклад до вивчення нагальних потреб та запитів сучасних сімей, їх вимог до організації освітнього середовища дітей у рамках закладу освіти. Істотну практику впровадження взаємодії регулюють освітні програми для дітей дошкільного віку, наприклад у програмі «Дитина», «Упевнений старт».

У кожній сім'ї існує своя конфігурація, або карта функцій, яка обумовлює тим, що члени сім'ї в процесі життєдіяльності виконують певні функції. Зазначимо, Т. Алексеєнко, І. Зверєва, Т. Поніманська, Н. Семенова та ін. виділяють такі головні функції сім'ї: соціалізуюча (у т. ч. виховна), економічна (господарська), терапевтична (емоційна), рекреативна (функція духовного (культурного) спілкування та творчого розвитку),

репродуктивна та побутова (у т. ч. функція турботи про домівку). Виконання цих функцій визначає життєздатність сім'ї [53., с. 24].

Педагогічні працівники мають забезпечити вирішення відповідних завдань, співпрацюючи з родинами вихованців дитячого садочку і здійснюючи таким чином просвітницьку роботу. До основних завдань взаємодії із сім'єю вихованців, які реалізуються та поставлені суспільством для дошкільної освіти, належать:

1. Обґрунтування першочергової ролі батьків у вихованні дітей.
2. Розкриття ролі та важливості навчання у закладах дошкільної освіти.
3. Допомога та сприяння в усвідомленні батьками особливостей дошкільного дитинства.
4. Залучення батьків до повноцінної та посильної участі у створенні умов для навколишнього життя їх дітей та діяльності у закладі освіти.
5. Ознайомлення родини зі специфікою розвитку, виховання та навчання дітей раннього та дошкільного віку.

Зауважимо, що започинаючи реалізовувати ці завдання, вихователі враховують виховний потенціал сімей та їх особливості:

- для першої категорії відносимо дошкільний заклад – зручний вихід, коли матір має можливість працювати у виробництві, отримувати фінансову допомогу для родини;
- для другої категорії – звичайний і навіть необхідний етап у житті дитини дошкільного віку, який вони самі проходили його або вже мали практику зі старшою дитиною;
- третя категорія вважає, що заклад дошкільної освіти зобов'язаний організовувати та спрямовувати всі виховні функції та створити для дітей найкращі умови життя без участі родин;
- батьки четвертої групи впевнені, що сім'ї, не маючи можливості і тому мають бути вільними від виховання, так мовити, не звертають

належної уваги на виховання своїх дітей та не співпрацюють з вихователями.

Мета вивчення сімей, за нашим переконанням, полягає в ознайомленні з матеріальними умовами життя, її психологічним кліматом, особливостями поведінки дитини вдома; у визначенні рівня педагогічної культури батьків; у виявленні труднощів, які виникають у батьків; у загаленні позитивного досвіду сімейного виховання з метою його розповсюдження; у здійсненні педагогічного впливу на батьків на основі детального аналізу одержаних даних про кожну родину. Тобто саме така досліджуваність взаємодії спрямовує бути обізнаними педагогів з питань характеристики та особливості сімей їх вихованців, і, відповідно, пропонування найраціональнішого плану подальших дій щодо гармонійного й різнобічного розвитку кожної дитини.

У сучасній дошкільній педагогіці окреслено основні принципи взаємодії з батьками: професійної компетентності; діагностичного підходу до родин; диференційованого підходу до родин; спрямованості педагогічної освіти батьків на особистість дитини, її індивідуальний, творчий розвиток; індивідуального підходу до родин. Взаємодія фахівців закладу дошкільної освіти з родинами, членами родин здійснюється за різними напрямками:

– Вивчення сімейної атмосфери, в якій знаходиться дитина, які взаємовідносини вона бачить у родині і які побудовані у малому колективі (анкетування, бесіди, розмови з батьками, ставлення сім'ї до дитини, визначення її ролі та надання свободи розвитку та ін.).

– Координація взаємодії сім'ї з фахівцями у закладі дошкільної освіти: логопед, дефектолог, психолог, інструктор з фізичного розвитку, керівники гуртків та ін.

– Індивідуальні консультації, бесіди з батьками.

– Організація та спільне проведення вільного часу вихованців разом з батьками, рекомендаційна допомога батькам для складання освітнього процесу.

– Захист інтересів і прав дитини, що опинилися в складній життєвій ситуації.

Також сформулюємо принципи організації взаємодії керівників закладів дошкільної освіти та родин дітей, які у дитячому садочку виховуються. Коротко опишемо три принципи взаємодії батьківства та закладу освіти, які спираються на види родин: самоврядування – суть у тому, що батьки намагаються бути у всьому взірцем для наслідування для своїх дітей, комплекс «відмінників»; підтримання енергетичного рівня – ці батьки максимально ефективно намагаються йти на крок попереду своїх нащадків; «непохитний фокус» – у родинах такого типу старше покоління намагається підвищувати ефективність і результативність усіх справ і починань у справі виховання дітей.

Також для нашого дослідження важливе розуміння родинами та формування навичок батьківства за трьома «Р» виключного батьківства, яке описано у роботі «Магія ранку для всієї родини» авторів Хел Елрод, Майк Маккарті, Ліндсі Маккарті, за участю Хонори Кордер це такі навички, як цілеспрямованість (Purposefulness), настрої на гру (Playfulness) і правильна перспектива (Perspective).

Принцип 1: Поставити чіткі цілі навчання, які узгоджуються з ними поточний рівень навчання дітей. У більшості освітніх програм, особливо для дітей дошкільного віку, це означає зосередження на базовій грамоті та рахунку. Більшість програм, які ми визначаємо як підходи, передбачають чітко сформульовані навчальні цілі відповідно до поточного рівня навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Навіть, де основну грамоту та математичні навички ще не всі діти досягли, цілі, як правило, визначають пріоритетність цих базових навичок, щоб забезпечити подальше навчання.

Дамо характеристику наступному принципу: вихователям та методичному об'єднанню, керівництву закладу дошкільної освіти необхідно зробити інструктажі узгодженими із поточним курсом, напрямком виховання та розвитку дітей, визначенням рівнів навчання та цілеспрямованого прогресу у навчанні. Такі підходи діють на різні компоненти навчання, включно з національними стандартами освітніх програм, змістом, який викладається, віковою групою, навчальні та навчальні матеріали та інші. Багато підходів включають кілька навчальних компонентів узгодженість один з одним.

На основі принципу 3 є умова для дійової взаємодії як надавати ефективну та послідовну підтримку вчителі. Це часто здійснюється за допомогою практичного, постійного коучингу, а не традиційним навчанням та вихованням вихователями.

Завершує кваліфікаційну характеристику принцип 4: необхідно знайти відповідні за контекстом способи реалізації попередні принципи. На підтримку цих принципів ця примітка стосується оглядів свідчення з когнітивної науки, освіти та література з оцінювання програм [80.].

На жаль, у практичній діяльності вихователів з родинами дітей дошкільного віку досить часто та стабільно виникають певні проблеми та обмеження у взаємної діяльності та співпраці: на ланці управління закладом дошкільної освіти – накопичення та непорушення традиційних парціальних відносин із сім'єю; відсутність сучасних підходів до побудови динамічної, нової співпраці, а звідси – неготовність педагогічного колективу впроваджувати та активно застосовувати нові методи спілкування з батьками та членами родини; у керівників відсутність розуміння цінності якісного управління процесом співпраці та налаштування взаємодією з родинами.

Розглядаючи ланку взаємодії педагогічного колективу та родин вихованців, показуємо нагальні проблеми такі: низький рівень розуміння зв'язку між розвитком дитини та розвитком родини; недостатній рівень

розвитку діалогічного спілкування у взаєминах з батьками вихованців закладу освіти; відсутність необхідних знань та навичок організації спільної діяльності з родинами щодо розвитку та виховання дітей.

Аналізуючи рівень взаємодії родини, констатуємо, що батьки намагаються захистити свій сімейний світ від стороннього втручання вихователів, на думку батьків, ще й некомпетентних; традиційне ставлення до закладу освіти як обслуговуючого закладу саме їх родини та має виконувати функції виховання без втручання членів родини; вибір форм, методів, способів, а головне, змісту спілкування, що пропонує заклад дошкільної освіти через відсутність досвіду спільної з педагогами діяльності та процесу виховання їх дітей.

Очолює заклад дошкільної освіти керівник, який є представником освітньої організації і є відповідальним за все, що діється в ньому: як психологічно почуваються у закладі вихованці, батьки, педагогічний колектив. Так, опираючись посадовими інструкціями завідувачки дошкільним закладом створюються комфортні умови для розвитку дітей та збагачення їхнього практичного досвіду взаємодії з довкіллям. В умовах карантину налагоджує тісну взаємодію із батьками вихованців. Організовує за допомогою онлайн-конференцій, спілкування у групах в соціальних мережах, мобільних додатках. Налагоджує тісну взаємодію з батьками, іншими законними представниками дітей, надає їм консультативну психолого-педагогічну допомогу. Також організовує діяльність закладу освіти та забезпечує організацію освітнього процесу та контролює виконання завдань освітніх програм, забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти та сприяє забезпеченню безпечного знаходження дитини у освітньому закладі.

Вихователь-методист розробляє рекомендації та проводить консультації з батьками вихованців щодо організації освітньої діяльності

вдома, розпорядку дня, харчування дитини тощо. Вихователь-методист мобілізує та сприяє для супроводження педагогів у процесі співпраці з батьками, залучає батьків та педагогів до вирішення конфліктних ситуацій, організовує просвітницьку діяльність та роботу з батьками, взаємодіє з ними.

В основі взаємодії ЗДО та сім'ї є співпраця педагогів та батьків, яка передбачає рівність позицій партнерів, поважне ставлення один до одного взаємодіючих сторін з урахуванням індивідуальних можливостей та здібностей. Співробітництво передбачає як взаємні дії, а й взаєморозуміння, взаємоповагу, взаємодовіру, взаємопізнання, взаємовплив. Активна спільна робота педагогів та батьків дозволяє краще пізнати один одного, сприяє посиленню їхніх взаємин [16.]. Співробітництво та партнерська взаємодія батьків та закладу освіти відображено на рис.3.

Рис.3. Структурна схема співробітництва закладу дошкільної освіти з батьками

Науковці О. Петрикевич та М. Ярмолинська запропонували моделі професійної налаштованості педагогів для встановлення взаємодії з батьками вихованців закладу дошкільної освіти. Найістотнішими характеристиками «експертної», «трансплантатної» та «потребової», «відкритої» моделі визначають стиль спілкування вихователів з

батьками [73.]. На думку вченої М. Єфимової, існує три фактори, які допомагають закладам освіти залучати батьків до активної участі в ухваленні всіх рішень, що стосуються дитини:

- 1) сприятлива атмосфера, коли педагогічний колектив дружньо налаштований і допомагає в усьому;
- 2) постійне двостороннє спілкування між родиною дітей і закладом освіти;
- 3) сприйняття батьків як колег [21.].

Для педагогічного колективу закладу дошкільної освіти практика, орієнтована на сім'ю, означає: визначення цілей і шляхів їх досягнення, погоджених із родинами. Це підвищує вірогідність отримання бажаних результатів, впевненість і компетентність, здатність батьків і родичів ухвалювати рішення стосовно їхньої дитини та всієї родини упродовж усього життя. Вихователі мають бути готові до роботи з усіма членами родини, але й і батьки мають бути готовими до співпраці зі закладами освіти. Практичним досвідом доведено, що батьки беруть участь в вихованні своїх дітей, коли переконані, що можуть бути залученими до цієї важливої роботи; коли відчувають, що можуть бути корисними для своєї дитини; коли усвідомлюють, що заклад дошкільної освіти спонукає їх до залучення. Саме ці фактори найважливіші в усвідомленні батьками своєї ролі та власної ефективності.

Так, О. Карабанова у своїх наукових працях [24.] визначила відносини «батьків та дітей», за такими характеристиками: 1) характер емоційного зв'язку (з боку батьків емоційне прийняття, з боку дитини – прихильність та емоційність до батьків); 2) мотиви виховання та батьківства; 3) задоволення потреб дитини, турбота; 4) стиль спілкування та взаємодії з дитиною, прояви батьківського лідерства; 5) вирішення проблемних та конфліктних ситуацій, підтримуючи автономію дитини; 6) соціальний контроль – вимоги та заборони, спосіб контролю, санкції, заохочення, батьківський моніторинг; 7) рівень стійкості і послідовності.

Сучасні родини розвиваються, формуються в умовах суперечливої суспільної ситуації: з одного боку спостерігається пильна увага суспільства до проблем та потреб сім'ї, розробляються програми та новий базовий компонент дошкільної освіти впроваджується одночасно підвищується значущість виховання дітей як у родині так і у закладі дошкільної освіти. З іншого боку, відбуваються процеси, які призводять до загострення сімейних проблем. На сьогодні спостерігається криза родин, дитячо-батьківських відносин, батьки концентруються на матеріальному добробуті, мало спілкуються з дітьми у зв'язку з впровадженням цифрових гаджетів, тому і виключається емоційний компонент, що пов'язано з розумінням близької людини.

Найголовнішим напрямком взаємодії ЗДО є співпраця з батьками дітей дошкільного віку. Результативність такої роботи залежить від знання педагогічним колективом конкретної родини і підбору змісту і форм роботи з батьками. Просвітницька робота дає можливість вплинути на формування у батьків дітей дошкільного віку мотивів виховної роботи, спонукати їх до педагогічної рефлексії, розуміння, що вони створюють для дитини, її умови розвитку та формування особистості, змінювати погляди батьків до позитивної позиції загалом до закладу дошкільної освіти. При цьому важливе для педагога, щоб батьки використовували набуті знання та навички у повсякденному житті.

Висуваються наступні завдання для реалізації співпраці з батьками педагогічному колективу:

- активне залучення батьків у сфери діяльності закладу дошкільної освіти з метою якісної освіти дітей;
- формування здорового способу життя в родині;
- створення умов для формування соціальної поведінки дітей;
- вдосконалення форм взаємодії у системі «заклад дошкільної освіти – родина»;

– педагогічний супровід сім'ї (вивчення, консультації, надання коуч-допомоги в питаннях виховання та освіти).

Мета виконання таких завдань – посилити потенціал батьків у підготовці дітей до навчання, сприяти їх всебічному розвитку. Для розкриття потенціалу батьків педагогічний колектив має сприяти обізнаності батьків щодо важливості їхньої ролі в підтримці розвитку дитини, формувати навички впровадження нових практик, вибудовування відношень та закладання цінностей родини. Важливим аспектом цього компонента діяльності є навчання батьків взаємодії з дітьми та збагачення розвивального освітнього середовища, в якому живуть діти.

Однією з форм навчання батьків є центри, в яких об'єднують батьків для проведення інтерактивних занять, в основу закладено переконання педагогічного колективу до активної співучасті усіх членів освітнього процесу. З урахуванням інтересів членів сім'ї тематики можуть бути сформовані за таким прикладом: «Гра та навчання 1-3 трирічної дитини»; «Розвиток мовлення»; «Емоційний розвиток дітей дошкільного віку»; «Дисципліна як спосіб подолання проблем»; «Роль татів/відчимів – не проблема»; «Дім – садок: побудова співпраці»; «Безпека дитини». Подання інформації поєднується із практичними вправами, формуються навички спілкування, правильне використання методів виховання, способів всебічного розвитку дитини.

Візити додому. Один із найефективніших способів роботи з родиною – візити фахівця додому. Особливо використовувати такий прийом вихователями як допоміжний потрібно для родин із дітьми до 3 років. Також візити додому покращують обслуговування ізольованих родин, опікунів, які не дуже організовані, щоб самостійно відвідувати центри разом із дитиною.

Освітні матеріали мають бути для педагогічного колективу інструментом для співпраці з батьками, особливо тими, чії діти відвідують групи раннього навчання, отримують набір освітніх матеріалів для того,

щоб використовувати вдома для відточування навичок, отриманих у центрі.

Фахівці закладу дошкільної освіти мають великий вплив на батьків, тому всі прийоми, форми роботи з батьками мають бути з ознаками дружності до дитини. До них належать:

- сприятливе соціально-психологічне середовище для усіх учасників освітнього процесу (зокрема ненасильницьке спілкування, атмосфера захищеності, включеності та турботи; повага до інтересів, досвіду та потреб дітей; всебічний розвиток дітей та їхня творча реалізація);

- зручний для дитини і всіх учасників простір (у тому числі дотримання принципів універсального дизайну освітніх середовищ; якісне інклюзивне навчання; фізична доступність послуг дошкільної освіти; рівні можливості для усіх незалежно від їхньої статі, соціального статусу, культурного походження, віросповідання або стану здоров'я);

- достатня кваліфікація педагогів та ефективне й регулярне її підвищення (система мотивування; підтримка активного навчання; пріоритетність навчання життєвих навичок; обов'язковість включення тематик здоров'я, безпеки, соціалізації, громадянства; систематичне навчання педагогічного та технічного персоналу закладу; участь педагогів у тренінгах у межах програм з розвитку дружності до дитини; компетентнісний підхід);

- наявність сучасних санітарно-гігієнічних умов (у тому числі захисне та сприятливе для здоров'я і навчання фізичне середовище; якісне харчування; послуги з охорони здоров'я, хороші санітарні умови (питна вода, санвузли));

- активне залучення батьків в освітній процес (доступ до консультування та отримання психологічної та соціальної допомоги) [71.].

Контролювання якості взаємодії педагогів та батьків дітей дошкільного віку має проводитись керівником закладу освіти у циклічному форматі, а саме: вивчення професійних компетентностей

педагогів (саме компетенція спілкування та співпраця з батьками); виявлення особливих питань щодо взаємодії для дослідження та аналізу результатів; обговорення та спільне створення проєктів разом з батьками, плану дій щодо різних видів прояву співпраці; відстеження результатів дослідження та впровадження різних способів взаємодії.

Вихователі закладу дошкільної освіти мають розуміти необхідність постійної оцінки якості взаємодії з батьками у закладі дошкільної освіти. Для нашого дослідження важливим наробком є роботи О. Рудік та І. Малодушкіної [49.], які акцентували та виділили критерії та показники якості (див. таблиця 2).

Оцінка якості взаємодії батьків у закладі дошкільної освіти

КРИТЕРІЇ			
	Інформатизація учасників щодо розвитку дитини (родина/ЗДО)	Залучення до співпраці	Ціннісне ставлення один до одного
ПОКАЗНИКИ	Розвиток дитини дошкільного віку, труднощі діалогу між батьками / дорослими і малюками	Виявлення досягнень та труднощів у сімейному вихованні	Відкритість до взаємодії у доброзичливому колективі
	Про досягнення кожного члену колективу (дорослі та діти)	Проектна спільна діяльність	Згода та толерантне ставлення один до одного
	Про освітні послуги та можливість надавати допомогу для ЗДО (фізичну, матеріальну), для батьків – організація просвітницької діяльності	Спільне створення плану діяльності, прогнозування результатів кожного суб'єкту освітнього процесу	Підтримка досягнень дорослих та дітей дошкільного віку

Ми переконані в тому, що педагоги, керівник закладу дошкільної освіти мають враховувати виховний потенціал сімей та їх особливості.

Отже, показниками результативності взаємодії є наявність у закладі дошкільної освіти доброзичливої атмосфери між педагогічними працівниками, керівництвом ЗДО та батьками та членами родини дітей дошкільного віку, зорієнтованість на самовдосконалення і саморозвиток

батьків, створення сприятливих умов для повноцінного розвитку дошкільнят за умови цілковитої взаємної довіри та наполегливої роботи.

2.2. Досвід упровадження технологій співпраці батьків із закладом дошкільної освіти на прикладі «Ясла-садок № 101 «Журавушка»

Здобуття дошкільної освіти у різних формах її організації є вкрай важливим для дітей дошкільного віку, оскільки створює сприятливі умови для формування необхідних базових якостей особистості, компетентностей, вмінь та навичок, що забезпечує підґрунтя для подальшого успіху дитини, її гармонійного розвитку та плавного переходу до здобуття наступного рівня освіти.

Здійснивши теоретичний аналіз законодавства, поглядів науковців на проблему управління взаємодією батьків у закладах дошкільної освіти, навчально-методичних документів, та експериментальної бази дослідження на базі «Ясла-садку № 101 «Журавушка» Маріупольської міської ради Донецької області нами запропоновано власне бачення щодо завдань взаємодії ЗДО з батьками. Так завдання взаємодії ЗДО з батьками включає такі пункти:

1. Обґрунтування першочергової ролі батьків у вихованні дітей.
2. Розкриття ролі ЗДО та педагогічного колективу для майбутнього спілкування
3. Допомога в усвідомленні особливостей дошкільного дитинства
4. Залучення батьків до посиленої участі у створенні умов для різноманітної діяльності дітей
5. Консультування родини зі специфікою розвитку, виховання та навчання дітей раннього та дошкільного віку, формування базових якостей дитини.

Попередній аналіз стану співпраці закладів дошкільної освіти і батьків засвідчує, що традиційні підходи до навчання й виховання дітей дошкільного віку – малоефективні. Роль сучасних батьків змінюється, вони

перестають бути сторонніми спостерігачами, експертами, а є активними учасниками освітнього процесу, що потребують професійних порад від педагогів щодо навчання й виховання дітей.

Для детального аналізу проблеми, щодо аналізу практичного досвіду упровадження технологій співпраці батьків із закладом дошкільної освіти, ми обрали Ясла-садок № 101 «Журавушка» Маріупольської міської ради Донецької області. Педагогічний колектив закладу освіти створює умови для естетичного, патріотичного, екологічного та морального розвитку особистості дитини. Заклад розраховано на 115 осіб.

Нами проведено анкетування (див. Додаток Б) батьків, в результаті проведеного аналізу були визначені форми дошкільної освіти, які здатні урізноманітнити традиційну методику організації взаємодії закладу дошкільної освіти та покращити якість дошкільної освіти, зробивши її більш доступною. До ідентифікованих форм, у дошкільному закладі «Журавушка», запропоновані такі:

- 1) центр розвитку дитини;
- 2) дошкільне відділення (групи) на базі ЗЗСО;
- 3) дошкільна група короткотривалого перебування;
- 4) гурткова робота з дітьми дошкільного віку;
- 5) соціально-педагогічний патронат;
- 6) суботня та недільна дошкільна група.

Ми провели опитування анонімно за допомогою анкети для батьків «ЗДО, у якому виховується моя дитина». Для такої діагностики використовувалися бесіди та анкетування. Особливістю для респондентів було для визначення даних анкет використовувались запитання без прикладу відповідей. Результати анкетування для батьківства нами продемонстровано у зведеному вигляді. Анкетування відбувалося шляхом заповнення онлайн анкети в середовищі Google за допомогою інструмента Форма.

На думку учасників анкетування (85 осіб – 73% від загальної кількості батьків, з яких татусів 27 осіб – 31%; матусі – 58 осіб) основними критеріями якості дошкільної освіти у рамках закладу «Яслі-садка № 101» з погляду батьків продемонстровано на рис.4. Нами не було надано варіанти відповідей, щоб не тиснути на батьків, прозора проаналізувати критерії взаємодії, на які спираються родини. Охватили батьків, як мам, так і татусів, щоб подивитись при опитуванні які нові і досить ефективні форми технологій співпраці батьків із закладом дошкільної освіти освіти – участь в актуальних соціально-освітніх проєктах, створення інформаційного центру, батьківська скринька, буккросинг. Також опитували з питання визначення та виявлення, що важливіше для батьківської громадськості якість освіти, яка тісно співвідноситься із безпекою дітей, зокрема: наявність безпечних іграшок та сертифікованих продуктів; дотримання санітарних умов та належний рівень охорони закладу (у т.ч. відеоспостереження). Також важливим за відповідями батьків є комфортне перебування дитини в закладі дошкільної освіти, позитивне ставлення до дитини (повага, розуміння емоцій та почуттів), розвиток (всебічний розвиток, розвиток емоційного інтелекту, любов до природи тощо). Серед унікальних відповідей, які вказали батьки: психологічне здоров'я педагогів та подовжений режим роботи ЗДО (до 19:00).

Однак, це дослідження внесе корективи щодо технологій управління взаємодією з батьками у закладі дошкільної освіти щодо керівника за допомогою розробки програми взаємодії зобов'язань вихователів, методистів, психолога та ін. педагогічних працівників збільшиться якість надання освітніх послуг. У зв'язку з цим є відмінними специфікаціями деякі технології взаємодії. З'являється зв'язок, маніпулювання реальною діяльністю закладу освіти щодо зобов'язань керівника закладом освіти та батьків, про які повідомлялося в рис.4.

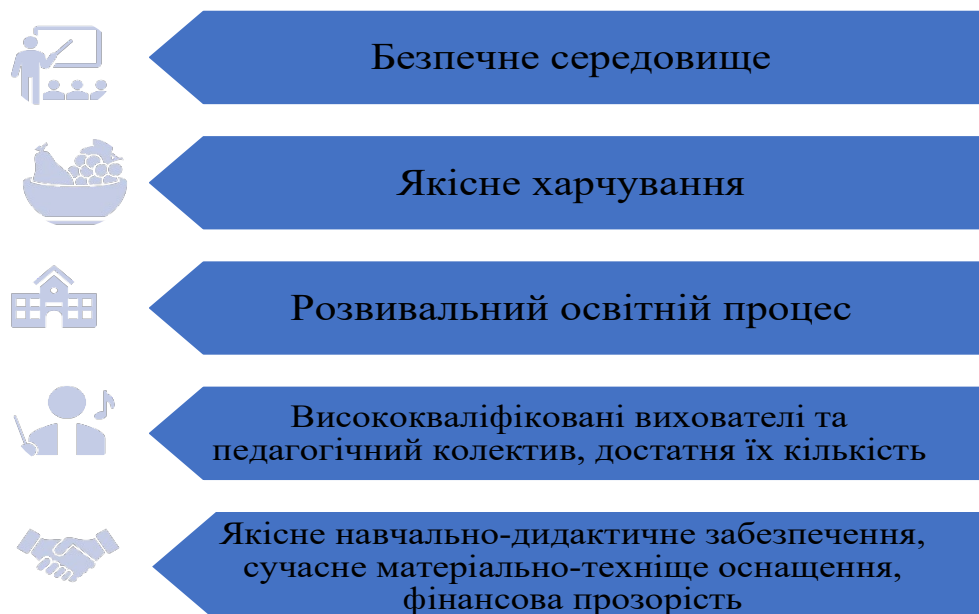

Рис.4. Структурна схема відповідей батьків щодо головних факторів співробітництва із закладом освіти

Результати опитування змушує менеджера ЗДО поводитися більш стратегічно і обмежувати реальні маніпуляції батьків щодо діяльності закладу освіти. Наступний внесок важливий для нашого дослідження у тому, що розкриваються етичні зобов'язання педагогів, реальні маніпуляції із діяльністю закладу освіти, страхи батьків.

За результатами опитування з'ясовано, що частина батьків (31,8 %) усвідомлює необхідність формування безпечного середовища для дитини: у них сформоване прагнення реалізовувати цей процес та вони роблять певні кроки в цьому напрямі. Група батьків (17,2 % та 12,3 %) частково вважають, що головним фактором співпраці є розвивальний інтерес та умови для якісного харчування здорової дитини, вони епізодично роблять окремі кроки в цьому напрямі. Причиною такого стану є недостатній рівень або відсутність у батьків потрібних знань, мотивації та умінь формування особистості дитини. Акцентуємо увагу на тому, що лише для групи батьків (19,4% та 17,3%) як фактор співпраці критерій висококваліфіковані вихователі та якісне методичне оснащення групи,

фінансова прозорість. Це зумовило необхідність поглиблення й удосконалення взаємодії з родинами щодо підвищення рівня їхньої педагогічної культури.

Також продемонструємо результати опитування для з'ясування складових успішного управління взаємодією із батьківською спільнотою у закладі дошкільної освіти (дивись рисунки 5-7).

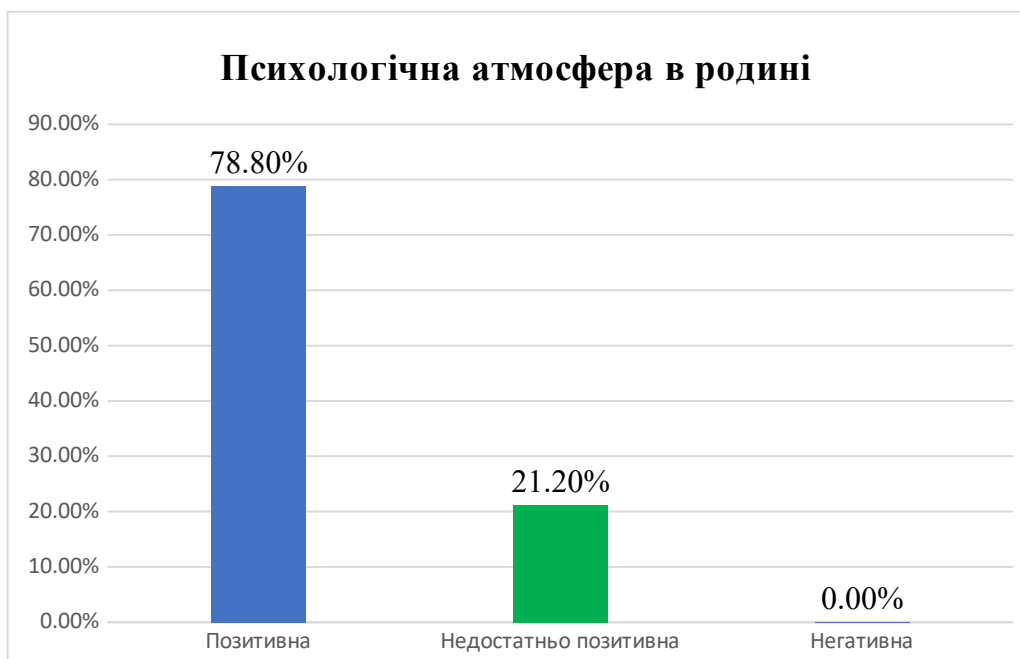

Рис. 5. Психологічна атмосфера в родині

Рис. 6. Задоволеність батьків життєдіяльністю ЗДО «Журавушка»

Рис.7. Ставлення батьків до власних дітей

Застосовуючи практичний підхід, який ґрунтується на фактичних даних нашої роботи, що дозволяє нам розробити та здійснити програму підтримки та впровадження технологій співпраці із батьками закладу дошкільної освіти, які ефективно відповідають потребам дітей, сімей та громад. Дослідження та оцінка допомагають нам вимірювати результати та оцінювати ефективність підтримки та програми співпраці.

Керуючись основними положеннями нормативних документів, які визначають сучасну законодавчу базу й методичне забезпечення дошкільної освіти та Планом роботи на 2020/2021 та 2021/2022 навчальні роки, директорка та педагогічний колектив зосереджував увагу на пошук оптимальних засобів співпраці з батьками у ЗДО з метою реалізації пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти.

Першим кроком визначили та запропонували керівну команду партнерства для нагляду та координації роботи з сім'ями, з'єднати з батьківським комітетом у їхній системі, це можуть бути активні педагоги, психолог, медична сестра, методист закладу освіти. Нижче наведено приклади практик, які завдання системного керівництва у партнерстві з батьківським органом можуть використовуватись, щоб заохочувати їх до міцного партнерства в закладах дошкільної освіти:

- переглянути або розробити політику/програму/стратегію щодо батьківського партнерства із закладом освіти; написати щорічний план дій щодо партнерства; надати ресурсні матеріали для допомоги батьками із програмами партнерства;

- створити інформаційний центр інформації про найкращі методи та дослідження; висновки для батьків; проведення конференцій для заохочення обміну передовим досвідом та вирішень проблем у впровадженні партнерських програм між закладам дошкільної освіти міста та області;

- розглянути здатність розвивати та підтримувати партнерські стосунки, розглядаючи питання призначення керівного персоналу закладу освіти, брати участь у виборах директора закладу дошкільної освіти;

- відзначати та визнавати відмінні партнерські відносини в освітній установі, наприклад, шляхом нагородження батьків та персоналу дитячого закладу освіти;

- рекламування діяльності сімейного партнерства в засобах масової інформації; співпраці з бізнесом та промисловістю, щоб налагодити розвиток та затишок для дітей, щоб діти могли із задоволенням відвідувати дитячий садок, а батьки відвідувати заходи в закладі дошкільної освіти своїх дітей;

- підтримувати та регулярно консультиватися з батьківськими групами на системному рівні; чітко шукати та цінувати внесок сімей; підтримувати охоплення та стійкість відношень між усіма членами освітнього процесу.

За методичними рекомендаціями [70.], можна поряд із традиційними формами роботи з батьками чи законними представниками дитини (опитування: письмове і усне; співбесіди; телефонний зв'язок; консультації; засідання батьківського комітету; дні відкритих дверей; перегляд святкових ранків та розваг; спільні свята; конкурси; батьківські куточки; дошка оголошень та ін.) застосовувати інноваційні, а саме:

- «Буккросинг» – постійно діючі групові центри психолого-педагогічної літератури, що створюють комфортні умови для реалізації інформаційної та просвітницької взаємодії ЗДО та родин. Передбачає створення відкритої полиці, шафи, де кожен може взяти книжку, яка сподобалася, та поділитися своїми книжками з іншими батьками, педагогами тощо.

- «Дерево цілей» або «Дерево розвитку групи» – проєкт спільної інтерактивної діяльності батьків, дітей, педагогів. Він сприяє усвідомленню того, що батьки є партнерами в плануванні та реалізації заходів щодо розвитку дітей, поповнення розвивального середовища групи.

- «Батьківська скринька» – дає можливість батькам у зручний для них час вносити пропозиції щодо поліпшення освітнього процесу, ініціювати обговорення проблемних питань, як діяльності закладу освіти, так і розвитку своєї дитини [70.].

- Індивідуальна стратегія дитини дошкільного віку. Вихователі спільно з практичним психологом і батьками мають виробляти й за потреби коригувати індивідуальну стратегію й відповідну їй тактику для взаємодії та спілкування з кожною дитиною [69.].

- Консультативний центр метою якого є надання безоплатної консультативної допомоги з питань соціалізації дітей дошкільного віку та інших питань щодо активного зростання психологічної обізнаності батьків. Графік роботи центру забезпечує доступ батьків та їх дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, які виховуються в умовах сім'ї, до будівлі та території закладу. В умовах карантину консультації батьки отримували у формі онлайн-консультацій та консультації в телефонному режимі.

- Для пропагування дошкільної освіти та більш глибокого ознайомлення з роботою дитячого закладу проведені «віртуальні Дні відкритих дверей» для батьків наших вихованців та батьків мікрорайону.

За мету поставили візуально ознайомити батьків та переглянути організацію життєдіяльності дітей, заняття, виставки дитячих та колективних з вихователями робіт, оглянути предметно – ігрове середовище групових кімнат.

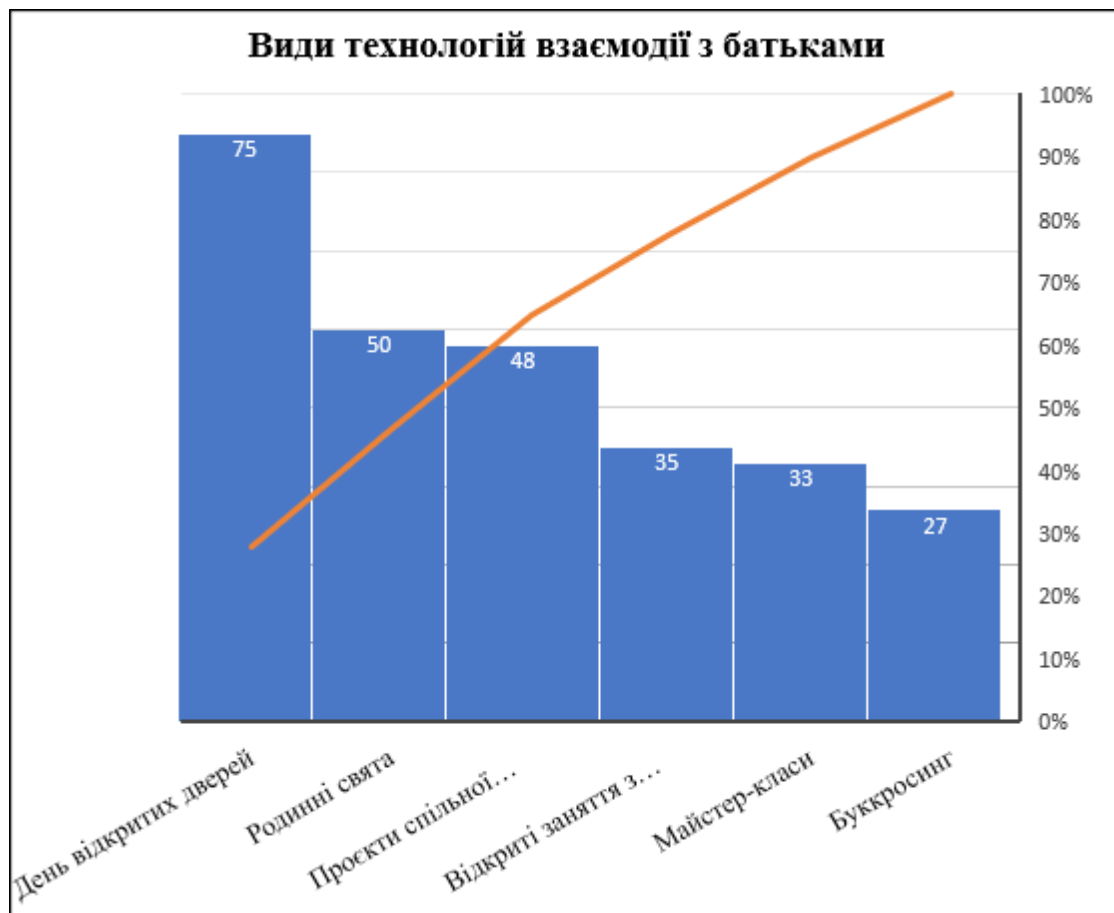
Закладом дошкільної освіти «Ясла-садок № 101 «Журавушка» активно використовують такі методи вивчення сімей: спостереження; бесіди; виконання дитиною практичного завдання в присутності батьків чи близького дорослого; відвідання сім'ї дитини; анкетовані відповіді тощо.

Проведений аналіз джерельної бази та методичної літератури щодо взаємодії дошкільного закладу і батьків та управління цим процесом виявив, що має бути педагогізація родин через консультативно-рекомендаційну (батьківські збори, усні й письмові консультації, бесіди, практикуми, тренінги тощо), лекційно-просвітницьку (батьківські всеобучі, конференції) діяльність, залучення батьків до освітнього процесу («дні відкритих дверей»), участь у підготовці й проведенні свят, окремих занять, в оснащенні педагогічного процесу та впорядкуванні приміщень, території разом з дітьми і педагогами).

Також одним із факторів співпраці є підвищення психолого-педагогічної культури батьків, яка формується після глибокого вивчення виховного потенціалу сім'ї і потребує адресної допомоги. Форми надання такої допомоги: індивідуальна, індивідуально-групова та колективна.

Колективна форма передбачає бесіди, лекції, зустрічі «за круглим столом», диспути, конференції, батьківські збори, трудові десанти, спільні свята «День батька», «Батько, мати, я – спортивна родина», використання українських традицій. Індивідуально-групові форми співпраці з батьків – вирішення конфліктних ситуацій, ділові ігри, відвідування відкритих занять за графіком. Індивідуальна форма – одна із найскладніших і тісно пов'язана з типологічними особливостями батьків, рівнем їх освіченості, знанням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку. Батьківські збори – одна з найпоширеніших форм підвищення виховного

потенціалу сім'ї та її педагогічної культури. Тематика батьківських зборів повинна бути актуальною та відповідати запитам батьків. Краще сприймаються батьками чіткі поради, пам'ятки, обмін досвідом сімейного виховання. На рис. 8 продемонстровано досвід впровадження залучення батьків до співпраці.

**Рис. 8. Види технологій взаємодії з батьками у ЗДО № 101
«Журавушка»**

Нами виявлено аспекти, які позитивно впливають на формування активності батьків та педагогічного персоналу, що призводить до взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу:

- цілеспрямоване застосування перспективного педагогічного досвіду та інноваційних технологій для співпраці з батьками;
- поглиблена робота над стимулюванням постійного пошуку оптимальних педагогічних рішень, професійного педагогічного досвіду творчої співпраці;

- комфортне освітнє середовище, сприятлива психологічна атмосфера.

Таким чином забезпечується формування і постійне збагачення різними технологіями взаємодії з батьками, зростає кількість педагогічних працівників, для яких характерні: пошук власних оригінальних підходів до моделювання ситуацій спілкування з батьками; висунення нових ідей; розробка авторських програм, посібників; активна участь у роботі групи з активними батьками, у професійних конкурсах; методичних фестивалях; виступи в пресі; творчі звіти, презентації та ін.

Педагогічний колектив «Ясла-садку №101 «Журавушка» розуміє необхідність постійного моніторингу якості взаємодії з сім'єю та бути обізнаним у критеріях: інформотування сторін про особливості розвитку дитини в родині та закладі дошкільної освіти; спільна діяльність та вмотивування до неї батьків; виявлення ціннісного ставлення до кожного із суб'єктів освітнього процесу. Також проходить взаємодія у закладі по етапам: 1) знайомство з батьками; 2) знайомство з родиною, соціальний паспорт родини; 3) демонстрація власного досвіду роботи та освітніх можливостей закладу освіти; 4) визначення форм роботи з батьками; 5) реалізація стратегії закладу освіти; 6) корекційна робота до залучення родин у спільну роботу та заходи закладу дошкільної освіти.

Фахівці закладу освіти допомагають батькам вдосконалити навички виховання дитини, для цього потрібно вивчати сім'ю психологом, методистом та вихователями, використовуючи різні технології співпраці. Головним джерелом знань щодо родини є соціально-педагогічна діагностика, що передбачає впровадження у співпрацю таких методів: спостереження, бесіда, анкетування.

Нами розроблені майстер-класі на яких надається можливість попрактикуватися доброзичливим контролем вихователя - методиста, який уважно вислухає й відповість на всі запитання. Майстер-клас – це двосторонній процес, і відносини «вихователь - батьки» є абсолютно

необхідними. Безперервний контакт, практично індивідуальний підхід до кожного з родини на основі продуктивної діяльності всіх учасників – ось те, що відрізняє майстер-класи від всіх інших форм і методів взаємодії. До участі в майстер-класах запрошуються кращі фахівці в дошкільній галузі.

Батьки в ролі «глядача» стають експертами, навчаються аналізувати, співставляють свої можливості, навчаються тримати позиції. Добре організований майстер-клас стає генератором ідей для всіх учасників.

Підвищення якості взаємодії ЗДО з батьками автори вбачають у визначенні органами управління закладами дошкільної освіти, їх керівниками та педагогічними колективами чітких завдань взаємодії, зміні психологічної орієнтації щодо замовників освітніх послуг закладів дошкільної освіти, усвідомленні педагогічними працівниками того, що «дітей їм довіряє сім'я, а не держава». Відтак необхідно «створювати відповідні функціональні структури – ради, членами яких мають бути батьки та представники колективу працівників дошкільного навчального закладу освіти, що укладають між собою певні угоди, їх виконують і взаємно звітуються».

Доцільно проводити у ЗДО роз'яснювальну роботу серед батьків, організовувати роботи консультативного центру для батьків та осіб, що їх замінюють щодо значення якісної освіти для їх дітей. Педагогічними працівниками створюються умови для залучення батьків до моніторингу результатів виховання. Але загрозою вбачаємо у повільному проведенні оптимізації освітньої установи та байдужості родин щодо одержання їх дітьми якісної освіти.

Прийоми, які використовуються «Ясла-садком № 101 «Журавушка» (фідбек з учасниками освітнього процесу) під час карантину: використання власного сайту вихователів та ЗДО; мобільні додатки (Trello, Planigo, MeisterTask, Planner, Kaiten, Taskify); платформи Zoom, Skype; Web-сервіси Microsoft Teams. Визнання дошкільного закладу освіти відкритим освітнім простором дає змогу запроваджувати такі нові форми взаємодії, як арт-

студії, фан-клуби, літературні кафе з електронною бібліотекою для батьків та ін.

Таким чином, можна констатувати, що використані технології сприяють взаємодії з батьками, створюються сприятливі умови для співпраці, взаємодіючим фактором з родинami вихованців стає формування ставлення батьків і педагогів, батьків і дітей, розвиток відносин між сім'ями вихованців.

Висновки до розділу 2

З метою створення взаємодії з батьками у закладі дошкільної освіти постає необхідність використовувати технології, спрямовані на творчу співпрацю вихователя і родин вихованців. До таких технологій можна віднести колективні форми взаємодії, а саме: групові консультації, батьківські збори загальні та групові, конференції, семінари, педагогічні «вітальні», «школи молодих батьків».

Нами були охарактеризовані індивідуальні технології: педагогічні бесіди, консультації, доручення для батьків та «скриньки довіри».

Експериментально доведено, що впровадження сучасних технологій та розробка програми взаємодії (Концепції ЗДО, оновлення Статуту ЗДО) покращили результати педагогічного експерименту. Варто зазначити, що після опитування батьків керівником ЗДО були внесені корективи у розроблену програму батьківського партнерства зі ЗДО; запланована розробка моделі системи взаємодії батьків, вихователів та дітей, впроваджені сучасні технології взаємодії «віртуальні Дні відкритих дверей», проекти спільної інтерактивної діяльності батьків, дітей, педагогів та ін. Критерій «задоволення ЗДО батьками» та показники високого рівня покращилися відповідно минулого навчального року.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Ефективність взаємодії з батьками у закладі дошкільної освіти перебуває у прямій залежності виконання функціональних обов'язків керівника ЗДО, від вміння вдалого використання сучасних технологій організації взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Проведене наукове дослідження проблеми впровадження технологій взаємодії з батьками у ЗДО дає підстави зробити такі висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативно-правової бази з питання взаємодії у закладі дошкільної освіти практичного досвіду впровадження технологій взаємодії дає змогу уточнити поняття «управління взаємодією батьків та закладів дошкільної освіти» як організацію людьми взаємних дій, процеси впливу об'єктів (дитина, родина, педагоги, керівник закладу, громада) один на одного, об'єктивна і універсальна форма напрямку та концептуальних положень, яка визначає існування і структурну організацію спільної діяльності закладу дошкільної освіти та батьків, що відображає їхні спільні ціннісні орієнтири. Проаналізувавши науково-методичну літературу сутність проблеми дослідження, вбачаємо у представлені взаємодії закладу освіти і сім'ї як інформаційно-консультативну модель різнорівневу взаємодії й модель партнерських відносин. Про необхідність такої взаємодії наголошували багато науковців і практиків освітньої галузі, особливо актуально це питання у роботах А. Гавриліна, В. Караковського, Л. Новикової, Н. Селіванової та ін., де суттєво доводилось, що є зріла суб'єктна позиція батьків, які свідомо беруть на себе відповідальність за виховання дітей.

2. Сформульовано та визначено психолого-педагогічні умови для управління якістю взаємодії з батьками у закладах дошкільної освіти. Психолого-педагогічні умови є підґрунтям формування освітньої траєкторії закладу дошкільної освіти через взаємодію усіх учасників освітнього процесу. Спираючись на дослідження науковців А. Алексюка,

А. Аюрзанайна, П. Підкасистого під «педагогічними умовами» розуміємо чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на зовнішні (позитивні відносини викладача і вихованця; об'єктивність оцінки освітнього процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо) і внутрішні (індивідуальні властивості дитини: стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [77., с. 85].

Першою необхідною умовою схарактеризовано чітке розуміння керівником закладу освіти ролі батьків і вихователів у становленні особистості дитини та послідовні позитивні відносини між ними. Другою умовою описано розробка успішної стратегії залучення батьків до взаємодії з педагогічними працівниками ЗДО, а саме: ініціатива батьків (ярко визначена потреба лідерства та адекватності освітніх ресурсів на рівні освітньої установи), активна участь під час занять, довірчі стосунки між педагогічними працівниками, керівництвом закладу освіти та родиною, стосунки між батьками і дітьми, які є найвпливовішими у формуванні особистості дитини дошкільного віку; безперервна взаємодія протягом періоду розвитку дитини у ЗДО. Наступна психолого-педагогічна умова – формування параметрів-можливостей керівних принципів для планування партнерської діяльності у закладі дошкільної освіти: комунікація, поєднання навчання та розвитку дитини вдома і в освітньому закладі; створення спільноти та ідентичності; визнання ролі сім'ї; прийняття консультативних рішень; співробітництво за межами закладу дошкільної освіти.

Визначені нами психолого-педагогічні умови взаємодії з батьками в ЗДО мають застосовуватися аналітико-системно, вмотивовано для педагогів та якісно впливають на результати професійної діяльності керівників закладів дошкільної освіти в умовах спільної співпраці. Важливим аспектом цих умов є те, що кожна з них логічно пов'язано з наступною, ефективне застосування лише за системним підходом. Таким чином, ці умови допоможуть забезпечити якісну організацію та

результативне управління взаємодією з батьками . Виходячи з викладеного нами, можемо зробити висновок, що управління професійним розвитком керівників дошкільних навчальних закладів є складним динамічним процесом, який стане ефективним у разі впровадження визначених організаційно-педагогічних умов.

3. Аналізуючи теоретичні аспекти взаємодії проаналізовано принципи взаємодії:

- індивідуальний підхід до кожної сім'ї;
- поєднання педагогічної просвіти батьків і педагогічної самоосвіти вихователів;
- використання традиційних і нових форм взаємодії;
- врахування позитивного досвіду сімейного виховання.

4. Розкриваючи практичні аспекти управління взаємодією з батьками визначили потенціал роботи усіх об'єктів освітнього процесу. Взаємна повага у взаєминах між педагогічний колективом ЗДО та батьками, визначення мотивів та інтересів дитини і належне виконання функціональних обов'язків вихователів, зміцнення авторитету педагога в родині та ЗДО – це все призводить до якісної співпраці.

5. Охарактеризовуючи досвід упровадження технологій співпраці батьків і закладу дошкільної освіти, на прикладі «Ясла-садочку № 101 «Журавушка» м. Маріуполя, здійснили порівняльний аналіз відповідності результатів освітньої діяльності ЗДО кінцевій меті БКДО та визначили чинники, що сприяють покращенню взаємодії з батьками у дошкільному закладі освіти. Це буде впливати на якість дошкільної освіти, яка є досить масштабною та комплексною, що передбачає оновлення змісту дошкільної освіти, підвищення кваліфікації педагогічних взаємодій працівників, а також комфортне освітнє середовище ЗДО для всіх учасників освітнього процесу: дітей, вихователів, батьків, керівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами : зб. наукових праць / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вип. 1. Ч. 2. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 140 с.
2. Алексеєнко-Лемовська Л.В. Розвиток управлінської компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах сучасної освіти. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Херсон : ХДУ, 2017. Випуск LXXV. Том 2. С. 80-83.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (2021) URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 27.11.2021).
4. Басюк Н.А. Партнерська взаємодія вчителя Нової української школи з батьками молодших школярів. *Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі: збірник науково-методичних праць*. Житомир: ФОП Левковець, 2019. С. 7-10.
5. Басюк Н.А. Форми взаємодії вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: компетентнісний підхід: збірник наукових праць*. Житомир: ФОП "Н.М. Левковець", 2019. Ч. II. С. 9-12.
6. Бідюк Н. М. Альтернативні ідеї як фактор розвитку освітнього процесу в сучасних концепціях освіти. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2017. Вип. 41. С. 34–40.
7. Білоус С. Тематичний тиждень у дитячому садку. *Вихователь-методист дошк. Закладу*. 2019. № 1. С. 4–9.
8. Велитченко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу : монографія. Одеса, 2005. 355 с.

9. Взаємодія з батьками, стиль батьківського виховання, спільне проведення вільного часу, підтримка дітей у навчанні. Міжнародний проект “Здоров’я та поведінкові орієнтації учнівської молоді” / “Health Behaviour School-aged Children” (HBSC) URL: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/HBSC/Buklets/buklet%2010.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

10. Взаємодія ДНЗ та сім’ї / уклад.: О. А. Рудік, І. В. Молодушкіна. Харків : Основа, 2013. 222, [2] с. (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»).

11. Впевнений старт : програма розвитку дітей дошк. віку / М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; [керівник проекту Б. М. Жебровський ; підгот.: О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна та ін.]. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 99 с.

12. Гавриш Н., Крутій К. Новий закон України «Про освіту» : які зміни очікують наше дошкільля? *Дошкільнє виховання*. 2017. № 11. С. 2–6.

13. Галицька, Т. В. Взаємодія закладу дошкільньої освіти з родиною : сучасні підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11–13.

14. Горбенко Н. А., Взаємодія закладів дошкільньої освіти з батьками – співпраця заради майбутнього. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717784/1/%D0%92%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%>.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

15. Гриджук Н. Взаємодія школи і сім’ї як важлива складова формування особистості. *Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній та професійній освіті. Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка*. 2017р. м. Кропивницький URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsii-2016-2017-n-r/vseukrainska-naukovo-praktychna-internet-konferentsiia-psykholohichni-umovu-standovlennia-osobystost-i-u-suchasnomu-suspilstvi/prohrama/6225->

vzayemodiya-shkoly-i-simy-i-yak-vazhlyva-skladova-formuvannya-osobystosti (дата звернення: 27.11.2021).

16. Гуз А.А. Взаимодействие дошкольного учреждения и семьи: пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошк. образования/ Мозырь: ООО ИД «Белый Ветер», Беларусь. 2017.

17. Гузь В., Жейнова С., Таган Л. Організаційно-педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю. *Молодь і ринок*. 2018. № 3. С. 27–30.

18. Дитина : освіт. програма для дітей від 2 до 7 р. / М-во освіти і науки України, Київ ун-т ім. Б. Грінченка ; наук. керівник проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Бєленька [та ін.]. Київ : [б. в.], 2016. 303 с.

19. Добош О. М., Рябінчак В. В. Навчання директорів здо навичкам управлінської діяльності та ефективної її організації. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторах : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 07 листопада 2019 р., Мукачєво. Мукачєво : МДУ, 2019. С.158-160. URL: https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/Zbirnuk_tez_II_VNPIK_APNi_V.pdf#page=158 (дата звернення: 27.11.2021).*

20. Задорожна, Г. С. Узаємодія закладів освіти з сім'ями дітей 6–7 років як важлива умова їхнього правового виховання. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 17/18. С. 54–60.

21. Єфімова С.М. Налагодження партнерських стосунків з родинами / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально – методичний посібник. За заг.ред. Даниленко Л.І., К.:2007. 128с.

22. Інноваційні методи управлінської діяльності керівників ПТНЗ: посіб. / за заг. ред. В.І. Свистун. К.: ІПТО НАПН України, 2015. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/165975/> (дата звернення: 27.11.2021).

23. Іонеску М., Негреану Е. Сімейне виховання. Орієнтири та практика. Бухарест: Видавництво Cartea Universitară, 2006.

24. Карабанова О.А. Психологія сімейних відносин і основи сімейного консультування. Мінськ. <http://nkozlov.book/148-karabanova-o-a-psihiologija-seimeinyh-otnoshenii-i-osnovy-seimeinogo-konsultirovaniija.html> (дата звернення: 27.11.2021).

25. Карагозлю Ф. Педагогічні умови взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Карагозлю Фатма ; М-во освіти і науки України, Держ. закл. «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 20 с.

26. Кириченко В.І. Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С.319-326. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3336/1/Kirichenko_Orhanizastiy_partnerskoi_vzaemodii.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

27. Коберник О. М. Управління виховним процесом у загальноосвітньому закладі. К.: Науковий світ, 2013. 230 с.

28. Ковалевська, Н. Впровадження у роботу дошкільного навчального закладу нової форми співпраці – батьківський клуб. *Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр.* Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23, ч. 2. С. 179–184.

29. Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина». К., 2012.

30. Крутій, К. Взаємодія з батьками та взаємовідносини з дітьми. Запоріжжя, 2012. С. 224–275.

31. Кушнір В. Психолого-педагогічні аспекти управління якістю взаємодій з батьками в умовах дошкільного навчального закладу. URL:

<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/214651.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

32. Леонова Н.О. Особливості управлінської діяльності керівника освітнього округу. *Вісник НТУ «ХПІ» : Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2016. № 30. С. 111–118.

33. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.

34. Мартиненко С. М. Педагогічна взаємодія вчителя початкових класів і батьків першокласників: у запитаннях і відповідях. Початкова школа. 2010. № 1. С. 20–22.

35. Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання. Частина 1. Дидактика, логіка, методологія. Підручник; наук. ред. О. Ю. Щербина-Яковлева. Депонований рукопис. Суми, Репозитарій СумДУ, 2018. 207 с.

36. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546 URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDxDpc7YWVvcWUtVWJpdEk/view> (дата звернення: 27.11.2021).

37. Молчанюк О. Взаємодія сім'ї та школи як важлива умова ефективності виховного процесу. *Вісник післядипломної освіти*. Випуск 15(44) «Серія «Педагогічні науки» URL: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-15\(44\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-15(44)) (дата звернення: 27.11.2021).

38. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.

39. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. . URL : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/> (дата звернення: 27.11.2021).

40. Новик, І., Ткаченко, К. (2017). Педагогічне просвітництво батьків. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/98.pdf> (дата звернення: 23.07.2018).

41. Ночвінова, О. Workshop у дитячому садку, або творимо дива разом. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 2. С. 38–40.

42. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту: навч. посіб. Київ: «Кондор», 2019. 664 с.

43. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі. Харків : Точка, 2007. 200 с.

44. Пилинський Ярослав. Деліберативна освіта в умовах децентралізації. Посібник з організації дорадчого навчання громадян. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. К.: "Стилос", 2018. 173 с.

45. Перспективні форми дошкільної освіти в Україні, базовані на принципах дружності до дитини та ефективності використання бюджетних коштів URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/1646/file/Promising%20forms%20of%20preschool%20education%20UKR.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

46. Посадова інструкція вихователя закладу дошкільної освіти (код КП 2332) № 101

47. Про дошкільну освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 11 лип. 2001 р. № 2628-III : [редакція від 19.01.2019] // Законодавство України / Верхов. Рада України. Текст. дані. Київ, 2019. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.11.2021).

48. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

49. Рожко - Павлишин Т.А. Взаємодія з сім'єю – пріоритетний напрям діяльності закладу дошкільної освіти. *Молодий вчений*. № 11 (63) листопад,

2018 р. С.697-701. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/11/156.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

50. Свистун В.І. Організаційна культура як інноваційний напрям управління навчальним закладом. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: «педагогічні науки»*. 2017. Вип. 2 (88). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25273/1/44.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

51. Сема О. Проблеми співпраці вихователя та батьків. *Психолого-педагогічний пошук : зб. наук. пр. за матеріалами II Всеукр. студент. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: перспективи, інновації, розвиток» (21–22 квітня)*. Глухів, 2016. Вип. 3. С. 239–243.

52. Семанчина В. Управлінська компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 15. С. 430–437.

53. Семенова Н., Гречук Л., Ясінська Н. Основні засади використання педагогічної технології взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї у формування здорової особистості дитини. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Педагогічні науки*. Луцьк, 2017. № 1 (350) : Серія : Педагогічні науки. С. 34-41. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/browse?type=subject&value=%D0%B2%D0%B7%D0> (дата звернення: 27.11.2021).

54. Семенова Н., Лаврів Х., Бондарук Д. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна. *Науковий вісник СХУ імені Лесі Українки. Серія : Педагогічні науки*. Луцьк, 2017. № 2(351). С. 19–29.

55. Сербіна Н. Січкарь І., Молочко М. Дитячий садок, батьки та школа: форми ефективної взаємодії. *Вихователь-методист дошк. закл.* 2019. № 1. С. 43–47.

56. Словник термінів сфери управління кадровими ресурсами 2021 у державному секторі. Centre for Integrity in the Defence of Sector. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/4/pdf/210401-bi-gloss-hrm-ps-uk.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

57. Стаднік Н.В., Волинець Ю.О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками вихованців. Випуск №2(35), 2018 р. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5320 (дата звернення: 27.11.2021).

58. Стаднік Н. В. Формування педагогічної культури батьків дітей раннього віку як педагогічна проблема. Народна освіта: електронне наукове фахове видання. 2019. Вип. 1(37). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5566 (дата звернення: 27.11.2021).

59. Станкевич І.В. Управління освітніми організаціями : сутність та функції. Економіка: реалії часу : збірник наукових праць Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету. 2015. № 1(17). С. 195–203.

60. Стратегія розвитку освіти в громаді : практичний порадник. Войцех Мархлевські, Олег Процак. К., 2018. 56 с. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5320 (дата звернення: 27.11.2021).

61. Ткачов А.С. Дослідження проблеми навчання академічно здібних учнів основної школи з позиції системно-синергетичного підходу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. URL:http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/44/44_2015.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

62. Ткачук І.В. 11 Сучасних способів зв'язку з батьками учнів. URL : <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/11-suchasnikh-sposobiv-zvyazku-z-batkami-uchniv.html>

63. Харківська А. Основні шляхи педагогічної взаємодії школи та сім'ї у вихованні молодших школярів.

64. Ціпан Т. Інноваційні форми та методи педагогічної взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнівської молоді. *Збірник наукових праць Інноватика у вихованні, Ровенський державний гуманітарний університет*. 2020. Том 1, № 12, С. 235-241. URL: <https://op.ua/ru/pedclass/naukova-stattya/innovaciyni-formi-ta-metodi-pedagogichnoyi-vza-modiyi-shkoli-i-sim-yi-u-vihovanni-uchnivsuoyi-molodi> (дата звернення: 27.11.2021).

65. Цимбал І. Освітньо-інноваційне середовище для професійного розвитку педагогічних працівників. *Директор школи*. № 13–14(829–830). Липень. 2018.

66. Цуркан, Т. Г. (2015). Взаємини дитини і батьків як визначальний фактор впливу на формування особистості. *Наука і освіта*, 3, 120–125.

67. Цуркан, Т., Федорчук, Л. (2015). Культура міжособистісного спілкування як феномен. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*, 764, 211–216.

68. Цуркан Т. Г. Формування педагогічної культури батьків молодших школярів у взаємодії сім'ї і школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Чернівці, 2018. 340 с.

69. Щодо комунікації з дітьми дошкільного віку з родин учасників ООС/АТО, внутрішньо переміщених осіб та організації взаємодії з їхніми батьками. Інструктивно-методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-komunikaciyi-z-ditmi-doshkilnogo-viku-z-rodin-uchasnikiv-oosato-vnutrishno-peremishenih-osib-ta-organizaciyi-vzayemodiyi-z-yihnimi-batkami> (дата звернення: 27.11.2021).

70. Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році. Інструктивно-методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f2/402/c17/5f2402c174135147155911.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

71. Як провести майстер-клас за ред. О.В. Гришаєва. Дніпропетровськ. – НМЦПТО у Дніпропетровській області, 2012.- с.15
72. Якісна і доступна дошкільна освіта. Короткий звіт за результатами публічних консультацій
73. Ярмолинская, М. М., Горбатова Е. В. Ребенок и взрослый : учимся и развиваемся вместе. Минск, 2013.
74. Comer, J. Parent Participation in the Schools. The Phi Delta Kappan, 67(6), 442-446. Retrieved August 25, 2021, URL: <http://www.jstor.org/stable/20387682> (дата звернення: 27.11.2021).
75. James P. Comer, Norris Haynes. The Home-School Team: An Emphasis on Parent Involvement Students thrive when their parents become part of the classroom. URL: <https://www.edutopia.org/home-school-team> (дата звернення: 27.11.2021).
76. Galand B., Gillet M.P. Le rôle du comportement de la direction dans l'enseignement professionnel des enseignants. Cahier de recherche du GIREF, 2004, NO 26. En ligne sur URL: <https://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/girsef/documents/026cahier.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).
77. Golubova G. V. Pedagogical Conditions for Students Gift Development [Electronic resource]. Access mode: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm. (дата звернення: 27.11.2021).
78. Emerson, L., Fear. J., Fox, S., and Sanders, E. Parental engagement in learning and schooling: Lessons from research. A report by the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY) for the Family-School and Community Partnerships Bureau: Canberra. URL: <http://www.familyschool.org.au/files/3313/7955/2295/parental-engagement-in-learning-and-schooling.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

79. Family - school partnerships framework A guide for schools and families URL: http://www.familyschool.org.au/files/3013/8451/8364/Family-school_partnerships_framework.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

80. Hwa Yue-Yi, Kaffenberger Michelle, and Silberstein Jason Aligning Levels of Instruction with Goals and the Needs of Students (ALIGNS): Varied Approaches, Common Principles . RISE Insight Series. 2020/022. https://doi.org/10.35489/BSG-RISE-RI_2020/022 (дата звернення: 27.11.2021).

81. Kathleen Cotton and Karen Reed Wikelund Parent Involvement in Education. *School Improvement Research Series*. №6 URL: <https://educationnorthwest.org/sites/default/files/parent-involvement-in-education.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

82. Povalačová Iveta. Strategie spolupráce rodiny a školy [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2021-08-25]. URL: <https://theses.cz/id/w7tjos/> (дата звернення: 27.11.2021).

83. Stárek Lukáš. School interacting with the pupil's family xIlkogretim Online - Elementary Education Online, 2021; Vol 20 (Issue 5): pp.3778-3789 <http://ilkogretim-online.org> doi: 10.17051/ilkonline.2021.05.416 URL: https://www.researchgate.net/publication/350448248_School_interacting_with_the_pupil's_family/link/60602fb6458515e83476e933/download (дата звернення: 27.11.2021).

84. Stárek L. Vybrané aspekty ovlivňující edukační proces dítěte. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha s.r.o. 2020. P.120-126.

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма роботи з батьками в «Ясла-садок № 101 «Журавушка»

Пояснювальна записка

Успішність виховного процесу залежить від того, як складаються відносини між педагогами, учнями і батьками. Батьки і педагоги - вихователі одних і тих же дітей, і результат виховання може бути успішним тоді, коли вчителі та батьки стануть однодумцями.

Сім'я по праву вважається головним чинником і умовою розвитку , виховання дитини. Саме в сім'ї дитина народжується (бажана або небажана), тут отримує основи фізичного і духовного розвитку (позитивні або негативні), перші знання про навколишній світ, тут формуються перші навички та вміння у всіх видах діяльності, початкові критерії оцінки добра, істини, краси. Тут протікає велика частина її життєдіяльності, закладаються основи її відносин зі світом, тобто починається процес виховання.

Сучасна сім'я розвивається в умовах якісно нової суперечливої суспільної ситуації. З одного боку, спостерігається поворот суспільства до проблем сім'ї, розробляються і реалізуються комплексні цільові програми із зміцнення та підвищення її значущості у вихованні дітей. З іншого боку, спостерігаються процеси, які призводять до загострення сімейних проблем. Це, перш за все, падіння життєвого рівня більшості сімей, проблеми економічного, а часом і фізичного виживання, це посилено самоусунення багатьох батьків від вирішення питань виховання і особистісного розвитку дитини.

Отже, в складних сучасних умовах сім'ї потрібна систематична і кваліфікована допомога з боку школи. Процес взаємодії сім'ї і школи спрямований на активне включення батьків у навчально-виховний процес, співпрацю з дітьми та педагогами.

Основи взаємодії педагогів з батьками сформульовані В. Сухомлинським: «Якомога менше викликів до школи батьків для моральних нотацій дітям, для лякання дітей батьківською «сильною рукою», для попередження про небезпеку, «якщо й далі так буде продовжуватись», - і якомога більше такого спілкування дітей з батьками, що приносить радість матерям і батькам. Усе, що в дитини в голові, душі, у зошиті, щоденнику, - усе це ми повинні розглядати з погляду взаємин дітей і батьків, і зовсім неприпустимо, щоб дитина приносила матері та батьку одні засмучення ...»

До основних функцій відносяться: інформаційна; виховно-розвивальна; формуюча; охоронно-оздоровча; контролююча; побутова.

Завдання взаємодії:

формування активної педагогічної позиції батьків;
 озброєння батьків педагогічними знаннями й уміннями;
 активна участь батьків у вихованні дітей.

Співробітництво ЗДО та родини на будь-якому етапі починається з вивчення умов і мікроклімату сімейного виховання, індивідуальних особливостей дітей і батьків.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ:

1. Підтримка фізичного здоров'я дітей.
2. Спілкування й формування особистісних орієнтацій дітей дошкільного віку: інтерес до життя, інтерес до людини, інтерес до культури, що сприяють розумінню загальнолюдських цінностей.
3. Пізнавальна сфера життя вихованців (робота з вихователя- методистами, логопедами) з урахуванням індивідуальних особливостей учнів. Захист не вихованця, а людини в ньому. Підхід до кожної дитини «з оптимістичної позиції» (А. Макаренко).
4. Робота з родиною – вплив на виховний потенціал родини; об'єктом уваги є не сама родина, а сімейне виховання.

Тут необхідно запропонувати такі види діяльності:

- вивчення сімейної атмосфери, що оточує учня, його стосунків із членами родини;
- психолого-педагогічна освіта батьків через систему батьківських зборів, консультацій, бесід;
- організація спільного проведення вільного часу дітей і батьків;
- захист інтересів і прав дитини в так званих важких родинах.

АНКЕТА

Шановні батьки!

Ваша дитина відвідує дитячий заклад з теплою та лагідною назвою «Журавушка». Ми хочемо, щоб освітній процес, в який залучена дитина у дитячому садку, був для неї радісним і щасливим, цікавим та творчим. Тому сподіваємося на співпрацю та досягнення повного порозуміння з Вами у питаннях виховання.

Ваша думка про те, що Ви вважаєте найбільш значущою для своєї дитини.

1. П.І.Б. батьків _____

2. Ім'я дитини, вік _____

3. Чи є ще діти у ній? Вік.

Так _____

Ні _____

4. Чи стежите Ви за статтями в журналах, програмами радіо та телебачення з питань виховання? Чи читаєте Ви книги на цю тему?

Так _____

Іноді _____

Ні _____

5. Чи одностайні Ви з чоловіком у питаннях виховання дитини?

Так _____

Іноді _____

Ні _____

6. Кого Ви вважаєте відповідальним за виховання дитини?

Сім'я _____

Соціальне середовище _____

Дитячий садок _____

7. Ваша дитина саме така, про яку Ви мріяли, чи Вам хочеться багато в чому її змінити?

Так _____

Ні _____

Не знаю _____

8. На деякі вчинки дитини Ви реагуєте "вибухом", а потім шкодуєте про це?

Так _____

Іноді _____

Ні _____

9. Вам трапляється вибачатися у дитини за свою поведінку?

Так _____

Іноді _____

Ні _____

10. Чи вважаєте Ви, що розумієте внутрішній світ дитини?

Так _____

Ні _____

Спасибі!

Анкета-тест

Я І МОЯ ДИТИНА (Тест для батьків)

Роль батьків у вихованні дитини незамінна. Вони головні «проектувальники, конструктори та будівельники» дитячої особи. Тест доповнить Ваше уявлення про себе як батьків, допоможе зробити певні висновки щодо проблем виховання дітей. Запитання

Відповіді

Чи можете ви

Можу і завжди так роблю

Можу, але не завжди так роблю

Не можу

1. Будь-якої миті залишити свої справи і зайнятися дитиною?

А

Б

В

2. Порадитися з дитиною, незважаючи на її вік?

А

Б

В

3. Зізнатися дитині в помилці, досконалій стосовно нього?

А

Б

В

4. Вибачитись перед дитиною у разі своєї неправоти?

А

Б

В

2. Зберегти самовладання, навіть якщо вчинок дитини вивів Вас із себе?

А

Б

В

3. Поставити себе місце дитини?

А

Б

В

4. Повірити хоча б на мить, що ви добра фея (прекрасний принц)?

А

Б

В

5. Розповісти дитині повчальний випадок з дитинства, який представляє Вас у невідному світлі?

А

Б

В

6. Завжди утримуватися від вживання слів та виразів, які можуть поранити дитину?

А

Б

В

7. Пообіцяти дитині, виконати її бажання за добру поведінку?

А

Б

В

8. Виділити дитині один день, коли вона може робити, що хоче, і поводитися, як хоче, і ні в що не втручатися?

Б

В

А

9. Не реагувати, якщо Ваша дитина вдарила, грубо штовхнула чи просто незаслужено образила іншу дитину?

А

Б

В

10. Встояти проти дитячих слів і сліз, якщо впевнені, що це примха, швидкоплинна забаганка?

А

Б

В

Ключ до тесту

Відповідь «А» оцінюється в 3 бали, відповідь «Б» – у 2 бали, відповідь «В» – в 1 бали. Якщо ви набрали від 30 до 39 балів, то дитина – найбільша цінність у вашому житті. Ви прагнете не тільки зрозуміти, а й дізнатися його, належите до нього з повагою, дотримуетесь прогресивних принципів виховання та постійної лінії поведінки. Іншими словами, Ви дієте правильно і можете сподіватися на добрі результати.

Сума від 16 до 30 балів: турбота про дитину для Вас – питання першорядної важливості. Ви маєте здібності вихователя, але на практиці застосовуєте їх послідовно та цілеспрямовано. Іноді Ви надто суворі, і в інших випадках – надмірно м'які; крім того, Ви схильні до компромісів, які послаблюють виховний ефект. Вам слід серйозно замислитись над своїм підходом до виховання дитини.

Число балів – менше 16 говорить про те, що у Вас є серйозні проблеми з вихованням дитини. Вам не дістає або знання, як зробити дитину особистістю, або бажання досягти цього, а можливо того й іншого. Радимо звернутися до допомоги фахівців – педагогів та психологів, познайомитись з публікаціями з питань сімейного виховання.